Videvik

ISSN 1406-2135

Hind 0,7 eurot

Nr 12 (1043) Neljapäev, 22. märts 2012

Igal linnul oma laul

Mõiste “venekeelne elanikkond” on nii argikõnes kui ka ametlikus terminoloogias päris tavaline. Selle määratluse alla mahutatakse ligi kolmandik Eesti elanikkonnast. **Kes need inimesed on, kuidas elavad?**

Eestimaa Rahvuste Ühenduse (ERÜ) juhatuse esimees **TIMUR SEIFULLEN**:

Eestimaa Rahvuste Ühenduse liikmed Eesti Vabariigi 94. aastapäeva tähistamise peol.

24. septembril 1988, tol paljude murrangute ajal kogunes tollase Tallinna Polütehnilise Instituudi aulasse Eestimaa Rahvuste Foorum. Kritiseeriti Nõukogude Liidu rahvuspoliitikat, arutati rahvussuhteid nii liidus kui ka Eestis. Ettekandega esinesid asjatundjad ja teadlased, nende seas Klaara Hallik, Kaarel Haav, Andres Aarma, Mati Hint, Jaan Kaplinski, Aksel Kirch, Aili Aarelaid. Sõna võtsid läti, leedu, juudi, tatari, rootsi jpt kogukondade esindajad. Otsustati alustada koostööd rahvusrühmade vahel. See saigi Eestimaa Rahvuste Ühenduse sünnipäevaks. ERÜ ühendas need Eestimaal elavate rahvusvähemuste esindajad, kellel oli kindel eesmärk toetada eestlaste võitlust riikliku iseseisvuse taastamise eest.

Tegutseti küll Rahvarinde ja teiste iseseisvumisliikumiste kõrval ning nende toeks, kuid ERÜ on olnud alati iseseisev organisatsioon. Liikmed on kuulunud Rahvarindesse, kodanike komiteedesse, MRP-AEGsse, hiljem ERSPsse, roheliste erakonda jne. Rahvarinde osa ei ole ERÜ kunagi olnud, ei ole seotud ühegi erakonnaga ka praegu. “Meie ei ole poliitiline organisatsioon,” rõhutas T. Seifullen. Ühelt poolt on see ju hea, asju aetakse oma parima äratundmise järgi, sõltumata kellegi kauge ja kõrge poliitilisest suvast. Aga tõsi on seegi, et paljusid asju oleks kergem lahendada, kui saaks toetuda mõnele parlamendierakonnale. Igatahes on juhtkonnal kindel seisukoht, et poliitiliseks organisatsiooniks ei muutu ERÜ iialgi. “Eestis tehku poliitikat eestlased, Lätis lätlased, Leedus leedukad jne, sest maa põlisrahvas-peremees teab oma asju korraldada kõige paremini. Milleks üldse seda saavutamata oleks olnud vaja seista rahvusriikide taastamise eest?”

Eestimaa Rahvuste Ühendus koondab praegu rohkem kui 30 liikmesorganisatsiooni, mõnel neist on mitu allorganisatsiooni, mis paiknevad üle vabariigi. Nii näiteks kuulub Eesti Ingerisoomlaste Liitu kümmekond, Sakslaste Seltsi viis, Eesti Juudi Kogukonda samuti viis allorganisatsiooni. Eesti Ukrainlaste Kongressil ja Valgevenelaste Assotsiatsioonil on kummalgi kuus allorganisatsiooni.

ERÜ liikmeteks on ka usbeki, mari, tatari, moldova, tšuvaši ja baškiiri seltse, samuti Eestis elavaid lätlasi ja leedulasi, sinna kuuluvad ka udmurdi ühing *Ošmes*, kasahhide *Abai*, Mihály Munkácsy nimeline Eestimaa Ungarlaste Ühing, samuti Vasalemma Valla Rahvuste Selts, kaks setude laulu- ja tantsuansamblit, Tallinna Rootsi-Mihkli kogudus ning poolakate selts *Polonia*.

(Järg 2. lk.)

Paastuga terveks, rikkaks ja ilusaks?

ANDRES PÕDER, EELK peapiiskop

Miks eelneb ülestõusmispühadele suur paast? Mäletan koolipõlvest õpetajate püüdlikke seletusi, et vaesel maarahval lõppenud liha juba vastlapäevaks, vaid sea jalad olnud tünni põhjas järel. Edasi tulnud lihtsalt nälgida. Kust aga lihavõttepühadeks liha võeti, seda enam õpetaja ei teadnud — ideoloogilised tagavarad lõppesid. Nõukogude Liidus, mis oli üle elanud mitu näljahäda ning maadles toitlustusprogrammi täitmisega, oli paast tagurlik religioosne mõiste. Unistati piimajõgedest ja pudrumägedest.

Tarbimisühiskonna kaunil ideaalil — muuta inimene vabaks, isandaks asjade üle — ilmneb paraku ka varjukülg: asjad võivad orjastada inimese. Ostusõltuvus pole väiksem pahe kui alkoholism. Trenditeadlikkus sunnib peale stereotüüpe. Internetisõltuvus ei tugevda, vaid pärsib inimsuhteid. Reklaam püüab vallutada inimsüdameid. Sarnaseid näiteid on palju. Edukas äri pole apelleerimine üksnes inimeste vajadustele, vaid ka ihadele ja himudele.

Juba kuuekümnendatel ilmus vendade Strugatskite raamat “Ajastu ahistavad asjad”, mis oli kui hoiatus, et teaduse ja tehnika andisid — kaasaegset laiatarbekaupa — saab kasutada mitmel, sealhulgas vägagi destruktiivsel moel. See oli kui hoiatus vaimse entroopia eest, mis muretus ja pingutusteta külluseühiskonnas tohutult kasvab, ennustus, et ees ootavad tormid. Tänane eduühiskond, võttes hea elujärje tarbeks laenu juba tulevastelt põlvedelt, tahab siiski tõmmata pidurit.

Tähtsaks on saanud mitte ainult pingutused loodushoiu vallas, vaid ka

mõõdukus ja kokkuhoid eluviisis.

Tehakse nalja nende üle, kes arvavad, et võitja on see, kellel surres on rohkem asju. Taas on tõusmas ausse inimvaim, mis suudab olla vaba ja kõrgemal asjade kaduvast lummusest. Paastu mõiste on kiriklikust kõnepruugist jõudnud tagasi avalikku käibesse. Pakutakse kõikvõimalikke paastureegleid, -laagreid, -koolitusi ja -filosoofiaid.

Paastust kui inimkonna ühest vanemast toimimisviisist, mida nüüd taas avastatakse ja mille piire avardatakse, loodetakse abi väga erinevate eesmärkide saavutamisel, alates tervise taastamisest ja kehakaalu langetamisest kuni vaimse puhastumise ja kirgastumiseni. Paastuga seostatakse mõtteid glamuurist, säästlikkusest, heategevusest ja õiglusest. Paastuteema ei jäta puudutamata looduskeskkonda ega sotsiaalset kliimat.

Soome luterlik kirik, oikumeeniline nõukogu ja keskkonnakaitsjad kutsusid sel paastuajal üles nn ökopaastule. “Paastuaja juurde kuulub oma valikute kriitiline läbivaatamine. Kas ma leian ka ennast nende seast, kes toetavad kestlikku arengut ja hoiavad Jumala loodut?” kirjutas sel puhul Helsingi piiskop Irja Askola. Ka presidendiproua Evelin Ilves kutsus märtsikuus paastuma, juhtides tähelepanu sellele, et paastuma ei peaks ainult toidust, vaid ka loobumine telefonist, internetist, telekast või üldse suhtlemisest on paast.

Kahtlemata on selles suunamuutuses palju positiivset.

Vajame eneseleidmist,

mõistmist, et inimene on tähtis tema enda, mitte asjade tõttu, mida ta kasutab. Vajame mõistlikkust ressursside kasutamisel, mis meie hoolde antud. Vajame õigeid eelistusi, millele pühenduda, milles näha rikast ja täisväärtuslikku elu. Seejuures tuleks silmas pidada vähemalt kahte asja, mida paastuga seoses arvestab meie kultuuritraditsioon.

Kõigepealt: paast on vabatahtlik loobumine. See eeldab, et on, millest loobuda. Olukorras, kus elatakse nälja piiril, kus vaevalt ots otsaga kokku tullakse, võib paastust rääkimine olla kohatu. Sunnitud nälgimine pole paast. Teame, et Eesti inimesed elavad väga erinevates majanduslikes oludes, nii et aeg-ajalt on räägitud lausa kahest Eestist. Üleskutse paastuda on ühtaegu üleskutse heal järjel olijatele hoolitseda nende eest, kellel õieti millestki loobuda pole.

Sotsiaalriigi põhimõtted juurduvad kristlikus elukäsituses. Piibelliku arusaama järgi kuuluvad paastu ja palve juurde almused ja heateod,

ausus ja sotsiaalne õiglus.

See paneb küsima, kas ka riigil ei tuleks mõne suurejoonelise plaani osas paastuda, kui tema kodanikud elavad puuduses.

Peamine on aga see: paast oma loomult on suunatud mitte inimesele endale, vaid Jumalale, tal on üleloomulik, pühitsev eesmärk. Jeesus soovitab toimida nii, et “paastumine ei oleks näha inimestele, vaid Isale, kes on varjatud” (vt Mt 6:16–18). Egoismi ja religioosse ilmalikkuse ajastul on oht, et ka palve ja paast muutuvad lihtsalt enesearenduse ja enesekehtestamise vahendiks, tervise, rikkuse ja ilu atribuudiks. Taolised hüved võivad ehk olla kaasnähteks, iialgi mitte eesmärgiks.

Paastuja peaks olema valmis loobuma kogu maisest aust, kiusatustest, mis muudavad meid selle maailma ebaõigluse orjaks. Paast, palve ja heateod kuuluvad kristlikus käsituses

üldinimliku meeleparandusvajaduse

juurde, mida ei tingi majanduslikud või sotsiaalsed kriisid, vaid pattulangemisest alguse saanud püsiv kriis Jumala ja inimese suhetes. Suure paastu eeskuju – Jeesuse neljakümnepäevane paast kõrbes (Mt 4:1–11) – kõneleb kurja äravõitmisest usalduse kaudu Jumala vastu.

“Sinu riik tulgu, sinu tahtmine sündigu,” õpetab Jeesus palvetama. Paastu sisuks on niisiis lahtilaskmine iseendast, oma himudest, oma patust ja süüst, oma piiratud maailmast ja Jumalale meelepärase elu taotlemine. Selline elu on teatud mõttes alati ime ja arm, mida väljendab ka Jeesuse võit surma üle. Ülestõusmispühade valgus paistab neile, kes on taotlenud enamat, kui pakub maailm. Aga ka maailm muutub seetõttu paremaks ja ilusamaks.

Videvik
Asutatud 1990

Vanaema ühendab

Taas on ühe kalendrikevade algus üle elatud. Üle elatud? Jah, ütles neil päevil 96-aastaseks saav vanavanavanaema, ja nüüd ei taha ta enne mulla alla minna, kui sünnipäev peetud, õunapuude õitsemine nähtud ja teada saadud, kes sel nende Kristiinal sünnib, kas poeg või tütar. Lapsuke peaks ilmavalgust nägema juunis. Selle järgi, et Kristiina on nii "näost ära", ennustab vanavanavanaema, et kindlasti tuleb poiss. Ja seda tema tahabki näha.

Tõsi, sügisel saab üks lapselaps 50-aastaseks ja sellestki rõõmust tahaks vanavanavanaema koos teistega osa saada. Suures suguvõsas on peaaegu igas kuus mõni tore tähtpäev, kevadel koolilõpetamised tähistada. Vanavanavanaema on need kõik meeles pidanud, ritta sättinud, neid oodanud ja ära oodanud. Neist on saanud tema elamise ja olemise praegused eesmärgid. Kui siis külla tuleb mõni hõimlane, kellega ta pole tükk aega kokku saanud, tahab ta tema elust kõike teada, koos arutatakse sugulase tulevikuplaane. Ja see hõimlane, muide, pihib pärast teistele, et tema süda on nüüd hoopis kergem, et mitte keegi pole teda juba kaua aega nii pikalt kuulanud ja et nüüd, pärast vanavanavanaemaga rääkimist, on ka tema tulevikuplaanid hoopis selgemad. Olen endamisi mõelnud, et võib-olla käib see suguvõsa nii palju koos ka sellepärast, et vanavanavanaema neid kohtumisi nii väga ootab. Tema on ühendaja.

Muidugi on eakal inimesel tervisehädasid. Aga olgu need kui tahes suured, leevendab omaste, olgu siis täiskasvanute või laste küllatuleku ootuselevus neid mitmekordselt. Ja vanal inimesel pole tahtmist oma haigustest külalistele kõnelda, argipäevadel on need päevakorral niikuinii. Ta arvab, et just see oleks erakordne, kui temal oma "neljandas nooruses" (vanavanavanaema väljend) ikka veel noor ja terve organism oleks.

Kui kuulata vanavanaema selle tütre juttu, kelle peres vanainimene elab, siis hakkab lausa kade, et sul endal kodus hooldatavat pole. Tütar kõneleb, kuidas ta meelitab vanaema väikesi mitmevärvilisi lõngakerasid pihku võtma ja neid järjest kassipojale viskama, et vanaema sõrmi treenida. Siis mängib lusti täis kassipoeg nendega nii ennastunustavalt, et kerad hargnevad lahti ja loomake on end varsti mitmevärviliste lõngade sisse mässinud. Nalja kui palju! Vanaemale antakse üleannetu koos lõngakeradega sülle, ja ennäe imet! vanaema on võimeline lõnga uuesti korralikuks keraks kerima. Või kuidas nad koos õuna söövad: vanaema proovigu ikka selle ja teise õunaviilu maitset ning arvaku sort ära.

Sotsiaalteadlane, Tallinna Ülikooli professor Lauri Leppik on seoses rahvastiku vananemisega ja aktiivsena vananemise propageerimisega kirjutanud, et põlvkondadevaheline solidaarsus toimibki perekonna tasandil paremini kui ühiskonnas ja eks see ole ka mõistetav, et lähedasemate inimestega on lihtsam ühel meelel olla kui kaugemate kaasmaalastega.

Meie pereema, kellest jutt, on 70-aastane. Küsisin, mida tema arvab Euroopas tänavuse aasta kuulutamisest aktiivsena vananemise aastaks ning sellest, et 2011. aasta Eurobaromeetri uuringu järgi soovib Eestis 53 % tööealistest inimestest jätkata töötamist ka pensionieas, olles selle poolest ELi riikide seas kolmandal kohal. Pereema oli nende asjadega kursis, ta on huviline raadiokuulaja. Ka tema oli veel kuus aastat tagasi tööl käinud — seni, kuni ema sai üheksakümneseks. Siis oli olnud valida, kas võtta emale koju hooldaja või hoopis jääda ise koduseks. Tal pole olnud mõtteski ema hooldekodusse panna. Esiteks ei luba seda süda ja teiseks ka sellepärast, et siis oleks ta hooldekodukulude katmiseks pidanud ehk teisegi töökoha juurde võtma. Kas selles oleks olnud mingitki iva? Muidugi oleksid rahaliselt toetanud sugulased, kuid ta oli endalt küsinud: kaua võib? Kaua võib näiteks kuulata pensioniealiste vabatahtlikust tööst, mille poolest Eesti on teiste Euroopa riikidega võrreldes pigem madalal kohal? Ta ei pea emaga koos elamist mingil juhul vabatahtlikuks tööks, vaid vabalt valitud elustiiliks.

Inimesed elavad erinevalt. Ja kuigi, teab see pereema, endine õpetaja, on Euroopa pensionisüsteemide tulevikku puudutavas valges raamatus rõhutatud, et töötada tuleb rohkem ja kauem, on igaühel vajadusel õigus oravarattast välja astuda.

ASSE SOOMETS

Igal linnul oma laul

See loetelu peaks veel kord veenvalt tõestama, kui väär on sellist erinevate emakeelte ja kultuuritraditsioonidega seltskonda panna kokku ühe mütsi alla nimetusega "venekeelne elanikkond", kes võitleb eestlaste ahistamise vastu enese ellujäämise nimel.

Mis seda eriilmelist peret ühendab?

Timur Seifullen.

Vastata võiks sõnaga "lõimumine". "Kui tulime kokku, oli meil vaid üks mõte — toetada Eesti iseseisvumist. Kui Eesti sai iseseisvaks, pidasime plaani laiali minna. Eesmärk oli ju saavutatud, kõik oli justkui valmis. Meil oli olnud pingeline ja väga raske aeg, üleliidulist heakskiitu me ei pälvinud, interrinne möllas siin edasi. Ka interliikumisse kuulus meie kõigi rahvuskaaslasi ning nendega oli kokkuleppele jõuda võimatu. Ka eestlastele oli asi nüüd üheselt selgeks tehtud, tõmmati vahepiir — ühel pool eestlased, teisel pool kõik teised, määratletud kui venekeelne elanikkond. Nii meid surutigi ühise nimetaja "venekeelne elanikkond" alla. Umbes ⅓ rahvast, nende seas rootslased, sakslased, leedulased, lätlased, soomlased ja mitmed teised, kelle emakeelel ei ole slaavi keelega mitte midagi ühist. Ja ikka on veel neid, nii Eestis, Venemaal kui ka Lääne-Euroopas, kes ajavad hädakisapoliitikat n-ö appikarjumismeetodil. Ikka veel räägitakse vajadusest aidata ja kaitsta ning lõpuks päästa meid, "tagakiusatud venekeelseid". Tegelikult on Eestis igal rahvuskogukonnal võimalus talitada just nii, nagu me oleme oma põhikirjaski sätestanud — ERÜ esindab (mitte ei kaitse!) Eestis elavate vähemusrahvuste huve, säilitab, arendab ja tutvustab siin elavate vähemusrahvuste emakeelt ning kultuuri, hoiab nende identiteeti ja tavasid. Kui rahvuskogukonnal on tahtmist ja jõudu, võib luua kooli või_pühapäevakooli, riigilt võib saada selleks ruumid ja raha, endal on vaja vaid leida õpetaja ja õpilased. Täpsustuseks võib tuua näite tatarlastest._Eestis saame ise otsustada, millist tähestikku õpetamisel kasutame — kas tuhat aastat kasutusel olnud araabia tähestikku või aastatel 1920–1940 kasutusel olnud ladina tähestikku. Hiljem tehti meie grammatika ümber__vene tähestikule, mis on Tatarstanis kohustuslik! Aga mida see tähendab, kui nooremad põlvkonnad ei ole suutelised lugema oma rahva sajanditetagust kirjanduspärandit! Kui on tekitatud olukord, kus ühe põlvkonna esindajad ei oska lugeda, mis kirjutasid esivanemad, ega mõista lugeda, mida kirjutavad nende lapsed! Emakeelepäeval tasub ehk hetke mõelda ka sellele, et niisugusel kombel need juured läbi raiutakse ja üks rahvas oma ajaloost ilma jääbki. Kõik need keele-, mälestuste-, järjepidevuse- ning mäluprobleemid on rasked. Samas paljude Eestis elavate rahvaste päritolumaal palju keerulisemad kui siin, kus meile on tagatud sellekohane valikuvabadus. Suurriigid on alati ja kõikjal pidanud ohtlikuks endile allutatud põlisrahvaste iseteadvust.

ERÜl on olnud raskeid ja veelgi raskemaid aegu, aga ellu oleme jäänud, kuigi vahel tundub, et meie lühikesed tiivad on väsinud. Aga eks tendents viriseda ja vinguda on heaoluühiskonna hellitatud inimese tunnus. Kes nõukogude okupatsiooni ajal on elanud, see jääb nüüdsetes tingimustes kindlasti vee peale, seda usume me siiralt."

Eestimaa Rahvuste Ühenduse tegevuse kõige nähtavamaks osaks on Eestimaa Rahvuste Foorumi korraldamine iga aasta septembris. Tegu on ainulaadse Eesti rahvusvähemuste esindusorganiga, kus arutatakse nii omi probleeme kui ka kaugemal toimuvat.

Esimeste foorumite teema oli seotud Eesti iseseisvumise ja siin elavate vähemusrahvuste probleemidega. Kõne all on olnud enesemääramisõigus, sidemete loomine ja hoidmine ajaloolise kodumaaga, rahvusvähemuste eluolu teistes riikides, samuti kodakondsuse temaatika. Olgu öeldud, et halli passi omanikke, kodakondsuseta inimesi on ERÜ liikmete seas vaid mõni üksik. Arutusel on olnud ka kultuurautonoomia seadus. Praegu on kultuurautonoomia vastu võtnud vaid ingerisoomlased ja rannarootslased. Arutluste põhjuseks kindlasti see, et 1925. aastal kehtestatud seadus ei sobi enam tänasesse päeva.

JURIS ŽIGURS on olnud kogu aeg ERÜ "kultuuriminister". Peale lõimumise on teine tähtis teema rahvusliku identiteedi,

omatunde säilitamine.

Juris Žigurs.

Selle nimel on toetatud taidlejaid, otsitud neile esinemisvõimalusi, hangitud rahvarõivaid. Kõige kesksem paik, kus vähemusrahvuste kunstist osa saab, on Tallinna vanalinna päevad rohkete ja mitmekesiste kontsertidega. Alates 1988. aastast peetakse maailmas ainulaadset *Baltika* festivali kordamööda Eestis, Leedus ja Lätis. Meie setude kunst on Lätis-Leedus ikka tõeline maiuspala. Muidugi ei unustata rahvustähtpäevade tähistamist ja neid on päris palju. Väga tihe koostöö on Pelgulinna rahvamajaga, seal on toimunud toredaid folkloriõhtuid. Traditsiooniline on ingerisoome tantsu- ja laulupidu, seda on peetud Narvas, Jõhvis, Keilas ja Võrus. Ja otse loomulikult avardab selline paigast paika kulgemine ka osaliste silmaringi, näitab kohti, kuhu varem ehk ei ole satutudki. Novembris toimub rahvusraamatukogu ruumes tavakohane pärimusfestival. Uudne on vähemusrahvuste päeva puhune etnolaat Raekoja platsil, kus müüakse meeneid, pakutakse rahvusroogi ja esinevad taidlejad.

Eestimaa Rahvuste Ühenduse liikmed annavad väga palju kontserte ning loomulikult võetakse osa iga-aastasest vähemusrahvuste festivalist Ventspilsis, kohtutakse Riias sealse sõsarorganisatsiooniga, tähistatakse kodanikupäeva ja Eesti Vabariigi aastapäeva. Tavaks on saanud esinema kutsuda alles oma teed alustavaid mitteeestlasi, tänavu näiteks musitseeris üks Lätis õppiv andekas kasahhitar.

ERÜsse kuulub neid, kelle vanemad või vanavanemadki on Eestis sündinud, ent on ka uustulnukaid. Kõiki neid iseloomustab tahe Eestimaad tundma õppida, enamik, paraku, Tallinnast palju kaugemal ei ole ju käinudki. Nõnda on saanud iga-aastaseks tavaks paar ekskursiooni. On käidud vanausuliste juures, saartel, Soomaal, Lõuna-Eestis, Väike-Maarja ümbruse kaunites mõisates, Munamäel. Valgas-Valkas saadi teada, et esimene vähemusrahvuste selts, poolakate oma nimelt, loodigi just seal umbes 1600. aastal. Need ei ole pelgad lõbusõidud, alati on kavas kohtumised kohalike inimestega, nende eluoluga tutvumine. "Ei öelda asjata, et oma silm on kuningas. Võib ju lugeda, mille poolest on meretagune elu teisem kui elu Lõuna-Eestis, aga õiget lõhna, maitset ja värvi tunned ikka siis, kui oled ise kohapeal asjaline olnud, saare õlut või setude sõira maitsnud. Siis saad aru, mis maa see on, kuhu saatus meid elama on seadnud. See ongi lõimumine. Aga loomulikult on meile tähtis, et meie lapsed tunneksid ka oma esivanemate maad, ning sellele aitame igati kaasa."

Meie projektilembesel ajal vahelduvad moeteemad kiiresti. Ent kõik ei saa elus projektipõhine olla, rahvustunde ja kodutunde kasvatamine kindlasti mitte. On tore, et ERÜ on suutnud heitlikus ajas püsima jääda.

IMBI JELETSKY

Videvik

MTÜ *Ajaleht Videvik*

Paldiski mnt 36A,
10612 Tallinn.

Tel **672 0986**,
e-post: videvik@videvik.ee

Videvik internetis:
http://www.videvik.ee/

Trükk: PRINTALL.

Väljaandja ja toimetaja **Ants Tamme (672 0986)**, asetoimetaja **Imbi Jeletsky (672 0985)**.
Vanemtoimetaja **Asse Soomets (672 0985)**.

KORRESPONDENDID: Avinurmes **Elle-Vaike Kiik** (53 307 756), Elvas **Jaan Kappo** (745 6062), Haapsalus **Ülo Sain** (53 320 436), Halingal **Vambola Lillemäe** (53 993 790), Jõgeval **Mai Treial** (776 0225), Kolgal **Vello Pae** (607 7261), Kuressaares **Aare Laine** (508 8731), Kärdlas **Endel Saar** (469 1067), Narvas **Helga Mihelson** (356 0307), Paides **Eda Milistver** (389 2236), Põlvas **Enn Esko** (799 5779), Pärnus **Mait Murumets** (443 7292), Raplas **Tiiu Luht** (485 8972), Valgas **Taimi Käos** (520 1223), Võrus **Liina Valper** (782 3522).

Kaastööle lisada autori nimi, isikukood ja postiaadress. Toimetus kaastöid ei retsenseeri ega tagasta. Pretensioonidega lehe kohaletoimetamise asjus pöörduda Eesti Posti kohalikku kontorisse.

Eesti film 100

Koduks saanud kinostuudio

(Algus 15. märtsi *Videvikus*.)

Lõbus monteerijate pere. Vasakult Airi Kasera, Eedel Raie, Kai Schönberg ja Virve Murre.

Kuidas teie töö ja elu edenes?

Olin ikka Vera Parveli abiline. Muide, olen töötanud kolme perekonnanimega. Kui tulin, olin Murre, siis Sirel ja lõpuks Laev. Meil olid toredad monteerijad, olime üldse nagu üks pere. Kui stuudio oli veel väike, ei tehtud vahet, kes sa oled ameti poolest, kas montaažiplika, režissöör või operaator...

Stuudio järgmine asukoht, kuhu kolisid montaaž ja direktsioon, oli Olevimäe ja Vene tänava nurgal. Seal asus ühtlasi Eesti NSV Kinematograafia Ministeerium, minister oli Olga Lauristin. Käisime ka pidevalt linnas varemeid koristamas. 1944. aasta 9. märtsi pommitamisel oli hävinud ka Harju tänavas asunud hoone, kus oli olnud Eesti Kultuurfilmi kontor ja labor. Pärast taastamistöid kolis stuudio Harju tänav 9 asuvasse majja. Selle kõrvale ehitati kortermaja. Et ma olin vahepeal olnud kodutu, elanud stuudio diivanil, sain minagi direktsiooni hoolitsusel sinna toa.

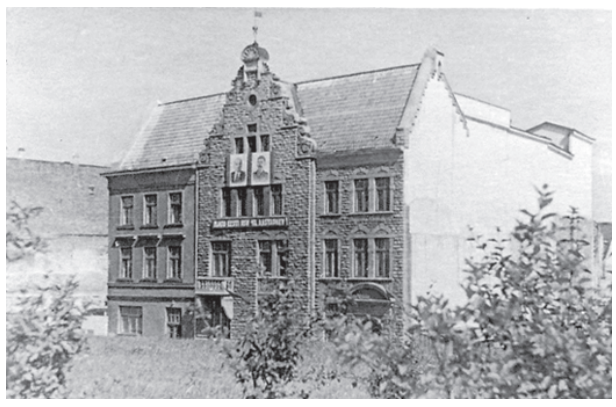

Selline nägi välja 9. märtsil 1944 puruks pommitatud Harju tänavas alles jäänud maja, kuhu sai pesapaiga ka Kinostuudio.

Operaatorid Semjon Školnikov ja Evald Vaher tööhoos.

Fotod Virve Laeva erakogust.

Minu mäletamist mööda polnud tol ajal ka kunstiliste filmide tegemisel rahamuret. Et stuudiol ei olnud võteteks oma paviljoni, tehti tööd *Mosfilmis*, *Lenfilmis*, filmiti Riia ja Leedu stuudios. Kalju Komissarov tegi oma "Metskapteni" (1971) Jaltas. Vahel võeti võtetele kaasa ka monteerijad koos nende aparatuuriga. Nii alustasime juba kohapeal monteerimist, et hilisemaks ei koguneks liiga palju materjali. Nagu teised filmigrupi liikmed, elasime meiegi Vera Parveliga heades hotellides, ma pole kunagi tundnud tööl mingit alandamist.

Millal sai teist iseseisev monteerija?

Kunstilistest filmidest oli minu esimene režissöör Juli Kuni "Jalgrattataltsutajad" (1963), milles mängisid peaosa Ljudmila Gurtšenko ja Oleg Borissov. 1963. aastast nimetati kinostuudio ümber *Tallinnfilmiks* ning filme hakkasid tegema noored režissöörid Kaljo Kiisk, Jüri Müür, Leida Laius, Veljo Käsper, Kalju Komissarov jt.

Loomulikult on monteerimisel minu kõrval alati istunud režissöör. Nõnda oli see ka Grigori Kromanovi "Viimse reliikvia" (1969) puhul. Sel filmil on olnud igas suhtes õnnelik saatus ja see film on senini üks menukamaid.

Oma kõige raskemaks tööks pean lavastaja Grigori Kromanovi ajaloolist filmi "Briljandid proletariaadi diktatuurile" (1975). Raske sellepärast, et Kromanov oli oma tahtmistes väga ebalev. Küll on selle filmi monteerimise ajast ilusad mälestused helilooja Arvo Pärdist, filmi muusika autorist. Ka Arvo Pärt oli koos abikaasaga tihti filmi monteerimise juures, meeldis tema lõbus lapsemeelsus.

Minu viimaseks tööks *Tallinnfilmis* jäi noorte režissööride Peeter Urbla, Toomas Tahveli ja Peeter Simmi nn filmikassett "Karikakramäng" (1977). Selle filmi puhul on huvitav meenutada, et vene filmiklassik Andrei Tarkovski, kes on eriti meelde jäänud Eestis filmitud "Stalkeriga", püüdis noorte režissööride montaaži pahupidi keerata, kuid see noortele ei sobinud.

Mäletan neist aegadest ühe tuntud kroonikafilmide režissööri ütlust, et tuleb teha selliseid filme nagu nõutakse, siis saad vahepeal teha selliseid, mida tahad.

Olen alles hoidnud oma kunagise töö nn loomingulise kaardi, kuhu olen üles kirjutanud kogu oma töökäigu, märkinud kõik filmid, mille monteerijana olen kaastegev olnud. *Tallinnfilm* alustas 1945. aastal nullist ja jõudis kombinaatstuudioks, kus tehti ringvaateid, dokumentaal- ja kunstilisi filme, dublaaži, nuku- ja multifilme. Õpetati välja vajalikud inimesed ja loodi oma tootmisbaas. Paljudest kunagi stuudiosse väljastpoolt Eestit tööle tulnud inimestest, näiteks S. Školnikovist, V. Gorbunovist, I. Kozlovast, V. Bobossovast on saanud Eesti kodanikud. Esimeste monteerijate hulgas olid Eedel Raie, Leili Karpa, Ljudmila Rosenthal, Aino Lootus...

1979. aastast 1982. aastani olin aga *Sojuzmultfilmi* töötajate nimekirjas.

Kuidas te Moskvasse tööle sattusite?

Minu abikaasa Arnold Laev saadeti tööle Moskvasse Eesti esindusse. Ma ei tahtnud alguses kaasa minna, sest *Tallinnfilm* oli mu tõeline kodu. Terve aasta ei võtnud ma end sealt töölt lahti. Aga siis ei jäänud muud üle — läksin abikaasale Moskvasse järele. Pärast suurlinna eluga kohanemist hakkasin tööd otsima. *Sojuzmultfilmis* vajati filmide dubleerimise osakonda monteerijat ning nii ma saingi juba õpitud ametit jätkata. Vahepeal küll pandi see osakond kinni, kuid et dubleeritud filmid tõid korralikult raha sisse, aidates majandada animafilmide tegemist, siis alustati uuesti. Mõistsin, kui raske on kord juba lammutatut taastada. Võrdlen seda *Tallinnfilmi* saatusega. 1992. aastal sai *Tallinnfilmist* riiklik aktsiaselts, alustati inimeste koondamisi. 1995. aastast lõpetati seal nii mängu- kui ka dokumentaal- ja animafilmide tootmine.

Aga võib-olla polegi praegusajal filmide tegemiseks sellist baasi vaja, kõik käib nüüd arvuti kaudu...

Kirja pannud
ASSE SOOMETS

Eelmisel nädalal

◆ Valitsus kinnitas 2012. aasta riikliku pensioni indeksi väärtuses 1,044. Indekseerimise tulemusena suurenevad pensionid alates 1. aprillist keskmiselt 4,4 %. Uute väärtustega arvutatakse ümber kõik riiklikud pensionid, sealhulgas töövõimetus- ja toitjakaotuspensionid. Aga neile 123 240 pensionärile, kes mullu töötasid ja said sotsiaalmaksuga maksustatavat tulu, arvutatakse pensionikindlustuse registri andmete alusel isiklik aastakoefitsient ning sõltuvalt sellest suureneb lisaks indekseerimisele ka igaühe kindlustusosak ning seega kogu tema pension. Pension suureneb vastavalt isiku palgalt või ettevõtlustulult arvestatud sotsiaalmaksu suurusele. Sotsiaalkindlustusameti avalike suhete juhi Elve Tontsi sõnul saab riikliku pensionikindlustuse registri andmetel eelmise aasta eest koefitsiendi 1 see isik, kelle sotsiaalmaksuga maksustatav sissetulek 2011. aastal oli keskmiselt 744,73 eurot kuus (kui ta ei olnud liitunud pensioni II sambaga).

◆ Väidetavalt ebasobivasse kohta ning funktsionaalselt väga küsitava projekti järgi rajatav Eesti Rahva Muuseum on põhjustanud palju vaidlusi. Möödunud nädalal oligi valitsuse kabinetiistungi põhiteema ERMi ehitamine. Lõpuks otsustati saamata jäänud euroraha asemel finantseerida ERMi ehitamist Kultuurkapitali summadest, sh valdavalt sinna kantavast hasartmängumaksurahast. See aga tähendab, et senini sportlastele, kultuuriinimestele, mitmesugustele teadus-, haridus-, laste- ja noorsooprojektidele eraldatavad summad vähenevad märgatavalt. Mõistagi kuivavad kokku ka regionaalsed investeeringud ning Eesti Punase Risti toetussummad.

◆ *Eesti Päevalehe* peatoimetajaks määrati sel ametikohal vähem kui ühe aasta töötanud Vallo Toometi asemele Urmo Soonvald. Uus peatoimetaja kinnitas, et EPL jääb ka edaspidi kvaliteetleheks, kuigi peaks muutuma senisest mõnevõrra agressiivsemaks. Mõned vaatlejad on sellega seoses kasutanud mõistet "valge agressiivsus", mis omal kombel võivat vastanduda näiteks *Õhtulehele* omasele kollasusele (või "kollasele agressiivsusele").

◆ Eestis nagu teisteski ELi liikmesmaades minnakse ööl vastu 25. märtsi kell 3 üle suveajale — kellad keeratakse tunni võrra edasi.

◆ Tallinnas toimub linnaelanike ühistranspordiküsitlus, millega soovitakse välja selgitada linnaelanike suhtumist tasuta ühistranspordisse. Paljude arvates on tegu populistliku ettevõtmisega, sest lõviosa trolli-, trammi- ja bussikasutajatest suhtub asjasse nagunii pooldavalt.

Minu päevi teeb rikkaks...

Elu soode ja metsade taga

Elu ääremaadel ei ole kõikidele. Peab olema kas seal sündinud või teatud "kiiksuga" inimene. Otsuse minna kõigi mugavustega linnakorterist kuskile inimtühja paika peab väga täpselt läbi mõtlema, et hiljem ei kahetseks. Mina ei kahetse, mulle see elu meeldib.

Kui sõita maanteel, siis pole soid näha. Tee ääres on võsastunud metsad: pajud, lepad, kased, kuused. Ka vahepealsed põllusiilud on madalad ja tasased. Hea harimise korral on need suhteliselt viljakad. Koduotsija leiab maju, mis on mingil ajal maha jäetud, aga hoolsa remontimise järel kõlbavad elamiseks küll. Kui on tahtmist, võib praegusel ajal lihtsalt kõpitseda mugavustega elamu.

On talv ja vaikuse aeg, mõtiskluse aeg. Osa inimesi elab selle aja üle karu kombel. Sel ajal on hea maailma vaadata. Osa inimesi sõidab külmal ajal lõunamaale, osa ilmade soojenedes põhjamaale.

Tuleb kevad ja hakkab kiire, kiire! Ärgu keegi ahnitsegu suurt aiamaalappi, sest ülearust saaki paku palju tahad, keegi ei soovi, olgugi et annaksid ilma rahata. Sellist annetust ei taha keegi vastu võtta.

Jõuab kätte jaanipäev. Aias valmivad maasikad, nädalapaari pärast soos murakad. Varsti tuleb mustikate aeg. Olenevalt aastast korjatakse neid kas kombainiga või otsitakse-korjatakse lausa ühekaupa. Sügise poole rõõmustavad pohlad ja jõhvikad.

Et linnad jäävad kaugele ja kohalikke elanikke on vähe, siis on igal marjakorjajal ja seenelisel kujunenud oma kohake. Marjade varumise ajal satutakse hoogu — näib, nagu valmistutaks nälja ja sõja vastu. Puudu tuleb purkidest ja pudelitest. Nõnda varudes ja vaaritades hakkab aasta lõpu poole jõudma.

LEHTI OJAMÄE

Eelmisel nädalal

◆ **Endine demokraatiaaktivist luteri pastor 72-aastane Joachim Gauck valiti ülekaaluka häälteenamusega Saksamaa presidendiks. Gauck on esimene endiselt kommunistlikult Ida-Saksamaalt pärit Saksamaa riigipea. Senine president Christian Wulff astus veebruaris korruptsioonisüüdistuse tõttu tagasi.**

◆ **ÜRO ja Islamikonverentsi Organisatsiooni ekspertide grupp lendas Süüriasse, et sealse valitsuse loal hinnata humanitaarolukorda. Inimõigusorganisatsioonide andmetel on Süürias vägivallas hukkunud enam kui 9000 inimest, rohkem kui 200 000 süürlast on kodumaalt põgenenud.**

◆ **Eurotsooni rahandusministrid kiitsid ootuspäraselt heaks Kreeka teise abipaketi, mille suurus on 130 miljardit eurot. Kreeka täitis selle saamise tingimused, kui jõudis erainvestoritega kokkuleppele riigivõlakirjade vahetuses. IMF on lubanud Kreeka abipaketti panustada 28 miljardit eurot.**

◆ **Euroopa Liidu rahandusministrid otsustasid jätta tuleva aasta jaanuarist Ungari ilma ELi infrastruktuuritoetustest, sest Ungari rikub ülemäärase eelarvedefitsiidi vähendamise reegleid.**

◆ **Kohvi hind on kukkunud 17 kuu madalaimale tasemele. Võrreldes eelmise aasta maikuus olnud hinnaga on näiteks *Arabica* kohvi hind langenud 40 %. Brasiillased valmistuvad uue saagi koristamiseks ja tühjendavad ladusid.**

◆ **Venemaa märulipolitsei arreteeris Moskvas rohkem kui 100 peaminister Vladimir Putini vastu meelt avaldanud inimest. Opositsiooniaktiviste vihastas telekanali NTV edastatud dokumentaalsaade, mis toetas Putini väiteid, et Venemaa presidendivalimiste järgseid meeleavaldusi on rahastatud Läänest.**

◆ **Valgevenes lasti möödunud nädalal maha kaks mullu Minski metroojaamas toimunud ja 15 inimelu nõudnud plahvatuse korraldamise ja mitmete teiste kuritegude eest süüdi mõistetud ja surmanuhtlusega karistatud meest. Euroopa Liit, mille mitmed liidrid palusid Valgevene presidendil Aleksandr Lukašenkal süüalustele armu anda, võib nüüd kehtestada Minskile veelgi karmimad sanktsioonid.**

◆ **Šveitsis hukkus bussiõnnetuses 28 inimest, nende seas 22 last. Vähemalt 24 last, vanuses umbes 12 aastat, sai vigastada ning viidi helikopteritega haiglatesse. Belgia suusabuss oli kaotanud juhitavuse ja ramminud maanteetunneli seina. Õnnetuse võis põhjustada õpetaja, kes juhtis kõrvale bussijuhi tähelepanu, ulatades talle mängima panemiseks DVD. Seda väitis ajaleht *Le Matin Dimanche*.**

Mida tehakse Betti Alveri Muuseumis?

Otsus Betti Alveri mälestuse jäädvustamiseks Jõgeval tehti 1992. a, kui Jõgeva linnavolikogu otsusega moodustati Betti Alveri Fond, mille kaudu juurdus mõte muuseumi loomiseks. Selle idee hoidja ja eestkõneleja on pikka aega olnud Maimu Valdmann. Poetessi mälestusele pühendatud luulepäevad "Tähetund" said alguse 1993 ja neid on paljus inspireerinud Jõgeva gümnaasiumi emakeeleõpetaja Lianne Saage-Vahur. Alo Mattiiseni muusikapäevi on Jõgeval korraldatud 1997. aastast ja nende hing on sama kooli muusikaõpetaja Maret Oja.

Need nüüd juba traditsioonilised kultuurisündmused toovad Jõgevale kaks korda aastas kogu riigist sadu noori, nende juhendajaid ja paljusid loomeinimesi.

Jõgeva Linnaraamatukogu on kümmekond aastat korraldanud noorte omaloominguvõistlust "Betti Alveri jälgedes". Seda üritust on juhtinud Sirje Narits ja Jaana Koppel.

23. novembril 2006 avati Betti Alveri 100. sünniaastapäevaks tema sünnikodus Jõgeval muuseum, mille eesmärk on väärikalt jäädvustada tuntud loomeinimeste Betti Alveri ja Alo Mattiiseni mälestus.

Muuseumi ei asutatud tühjale kohale, vaid elujõuliselt toimivale luulepäevade traditsioonile, mis on juba kinnistunud kohalike elanike teadvuses ja millel on kindel osa ülevabariigilises kultuurikalendris. Muuseum asetseb väljakujunenud kultuuriloolises raamis, on selle loogiline edasiarendus. Eesmärgiks oli kohalike elanike jaoks luua identiteet, märk, millega samastuda ja linna väärtustada. Olen tingimisi hakanud meie muuseumi nimetama Jõgeva linna visiitkaardiks.

◆◆◆

Betti (Elisabet) Alver sündis 23. novembril 1906. aastal Jõgeva raudteemeistri Mart Alveri perekonnas. Sünnimaja asub Jõgeva jaamahoone kõrval. See on pikk lihtne ühekorruseline maja, mida jaamakasarmuks hüüti. Alverite perekonnale kuulus väheldane kahetoaline korter. Lapsi oli peres rohkesti, ent neli neist surid varakult. Betti sündis ränka südamevalu tunda saanud vanemate viimase lapsena ja kasvas koos vanema venna Martiniga. Kodus leidus harmoonium, mida Betti mängima õppis. Isa ja vend olid head viiuldajad, isa mängis kohalikus pritsumeeste puhkpilliorkestris. Peale "maakeele" osati perekonnas saksa ja vene keelt, peeti lugu juturaamatutest ja uuriti ajalehti. Vaimselt ärgas kodu soodustas kõigiti Betti fantaasiarikka mõttemaailma kujunemist.

1914. a läks Betti haridust omandama Tartu tütarlaste gümnaasiumi ning õppis 1924–1927 Tartu Ülikooli filosoofiateaduskonnas eesti filoloogiat. Algul kujunes Jõgevalt lahkumine talle suureks piinaks, sest ta oli kiindunud oma kodukohta ja ei kohanenud Tartus: "Olen palju mõelnud, mis seal siis oli...Väike alevik, raudtee, paar maja... ja mina muudkui igatsesin. Teised tüdrukud juba kurameerisid, edvistasid, rääkisid oma seiklustest, mina nagu laps igatsesin koju, ema juurde.

Oma vanematele olen ma lõpmata tänulik. Ma ei jõua ära imestada, kuidas nad suutsid nii väikeste võimaluste juures mulle haridust anda. Nad leidsid mulle õpetaja keelte õppimiseks ja lõpuks saatsid Tartusse edasi õppima. Mu isa töötas raudteel, koolisõit oli prii."

Alveri esimene tähtsam teos oli romaan "Tuulearmuke" (1927), mille ta kirjutas gümnaasiumi lõpuklassis ja mis võitis "Looduse" romaanivõistlusel auhinna. Sellest sai tõeline bestseller, edu ajendas noort tütarlast kirjanikuks pürgima.

Alveri tõeline anne avaldub aga luules, millele ta pühendus 1930. aastate algusest, avaldades kirjanduslikes ajakirjades mitu poeemi ning 1936. aastal varasemat lüürikat koondava kogu "Tolm ja tuli". See paistis silma kunstilise küpsusega ja on tervikuna vaadates ülemlaul ilule ja tõearmastusele.

Tee luuleilma aitas Betti Alveril leida hingesugulase ja hilisema abikaasa Heiti Talviku (1904–1947), kes oli "Arbujate" nime kandva luulesõpruskonna vaimne juht ja liider. Stalinistid arreteerisid pärast maailmasõda Talviku ja kuulutasid ta nõukogudevaenulikuks elemendiks. Siberi laagrites ei pidanud tundlik ja aristokraatlik poeet vastu. Alver tundis end juhtunus kaudselt süüdlasena, sest neile oli soovitatud tungivalt Eestist põgeneda, kuid just Alver keeldus tugeva seotuse tõttu kodumaaga.

Nõukogude võim võttis Alverilt kõik, jäi vaid kõige tähtsam — sisemine vabadus. Ta pole kirjutanud tellimuse peale ühtki rida. Kogu tema looming on kantud sisemisest vajadusest olla vaba ja kutsumusest teenida kunsti. Luuletaja sattus Stalini ajal põlu alla, ta visati kirjanike liidust välja. Ometi leidis looja väge, et taas oma koht kirjandusloos kehtestada. Pärast pikka vaikimist avaldas ta 1966 luulekogu "Tähetund", mis pälvis Juhan Liivi nimelise luuleauhinna.

Rasketel aegadel tegutses Alver tõlkijana. Temalt ilmusid näiteks A. Puškini poeemide ja värssromaani "Jevgeni Onegin" eestindused, mida peetakse eesti tõlkekultuuri tippsaavutuseks.

Betti Alveri luule on klassikaliselt vormirange, sõnastuselt loomulik, tehniliselt virtuoosne. See on viljakalt mõjutanud kogu eesti lüürika arengut.

Betti Alver suri 1989. aastal Tartus ja on maetud Raadi kalmistule.

◆◆◆

Teine Jõgevalt pärit suurkuju Alo Mattiisen sündis Jõgeval 22. aprillil 1961. Hiljem armastas ta nalja vistata, et on sündinud ühel päeval Hans Christian Anderseni, Lenini, Mart Laari ja teiste tuntud muinasjutuvestjatega. Alo kodu oli raudteejaama lähedal Roosi tänav 4. Kooliaastad möödusid Jõgeva keskkoolis (1968–1979). Ta õppis Jõgeva Lastemuusikakoolis klaveri erialal (1969–1976).

Kolmeaastasena laulis ta iseseisvalt kõiki selle aja lastelaule, mängides kaasa väikesel laste mänguklaveril. Aastatega muusikahuvi süvenes. Keskkooli ajal mängis Alo Jõgeva ansamblites *Jätk* ja *Vingal*.

Alo jätkas muusikaõpinguid Tallinna Riiklikus Konservatooriumis (1979–1988), lõpetades muusikapedagoogika eriala 1984. aastal Heino Rannapi juhendamisel ja 1988. aastal heliloojana Eino Tambergi õpilasena. 1983 andis Erkki-Sven Tüür Alole üle kultusansambli *In Spe* juhtimise. Koostöö ansambliga kestis kümmekond aastat.

Alo Mattiisen sai muusikuna üldtuntuks isamaalaulude kaudu, mis olid tunnuseks teisele rahvuslikule ärkamisele ja laulvale revolutsioonile. Laul "Ei ole üksi ükski maa" (1987) on kirjutatud fosforiidisõja toetuseks ja "Viis ärkamisaegset laulu" (1988) rahva võitlusvaimu taasäratamiseks. Laulutekstide autor on tema klassivend Jõgeva keskkooli päevilt, luuletaja ja ajakirjanik Jüri Leesment. Alo Mattiisenist sai ärkamisaja sümbol. Isamaaliste lauluде esitaja Ivo Linna meenutab nende esiettekannet vägagi värvikalt: "Minu jaoks möödus see Tartu kontsert imelikus uimas, ma ei uskunud seda, mis mu silmad näevad ja kõrvad kuulevad. Värisesin üle kere, kui lavalt maha tulime, mäletan lava tagant kahte inimest — Jaak Joalat ja Priit Kuulbergi. Mõlemad nutsid, ja mitte sellepärast, et neil oleks olnud kolmanda päeva pohmelus. Meid tabas justkui kollektiivne transs. Kõik olid langenud mingisse ülevasse seisundisse. Alo oli ju tollal väga markantne kuju, pikk ja kõhn, tal olid Jeesuse juuksed ja habe. Ütleme nii, et ta oli Messia välimusega, seisis oma kolmemeetriste kätega ja dirigeeris. See oli võimas, ta nagu oleks lubanud oma rahva viia läbi Punase mere tõotatud maale. Selle Tartu kontserdi ajal ta nagu tõusis maast lahti ja jäigi nii õhku terveks 1988. aastaks. See mõjus talle ühtpidi hästi ja teistpidi halvasti. Tal oli hüüdnimigi "Surematu"; mulle tundub, et vahepeal ta võttis seda päris tõsiselt. Arvan, et see Tartu kontsert on minu karjääri vaieldamatu tipphetk."

Alo Mattiisen on kirjutanud muusikat väga erinevates žanrites, umbes 200 helitööd. Alo helikeel on valdavalt eksperimenteeriv ja oma ajas uuenduslik.

Alo Mattiisen oli Eesti Heliloojate Liidu liige 1988. aastast. Mitmed tema teosed on tunnistatud preemiate vääriliseks — "Igavikumeel", "Ajaga silmitsi", "Ei ole üksi ükski maa". Ta sai Eesti muusika aastapreemia 1988. ja 1989. aastal ning Eesti Vabariigi kultuuripreemia 1996. aastal. 1988. aastal oli ta Eesti Raadio aasta muusiku austava tiitli kandja.

Alo Mattiisen suri 30. mai 1996 infarkti tagajärjel oma kodus Tallinnas. Ta on maetud Tallinna Metsakalmistule.

Alo Mattiisen kuulub 1999. aastast "Sajandi sada Eesti suurkuju" väärikasse nimistusse kaheteistkümne parima eesti helilooja seas.

Betti Alveri Muuseum andis Alo Mattiiseni juubeli, 50. sünniaastapäeva puhul välja mälestusraamatu "Ajaga silmitsi".

◆◆◆

Jõgeva linna kujunemine sai alguse raudteejaama kompleksi ehitamisest aastatel 1874–1876 ja sellesse tervikusse kuulusid jaama peahoone, kaks tööliste elamut, depoo rongide remontimiseks, veetorn, tuletõrjekuur ja katusealusega pagasiait. Raudteejaama ümbrus hakkas arenema, siia ehitati postijaam, võõrastemaja, kauplusi ja elumaju. Samuti sai jaamast kohaliku elu keskpunkt, kus töötas restoran, sai saata telegramme. Siia kogunesid kohalikud elanikud, et kuulda rongilt saabunutelt uudiseid, arutada päevateemasid, noored leppisid kokku simmanite aja ja koha. See oli tänapäevases keeles tõmbekeskus, kus oli tunda laia maailma tukset ja kutset.

Jõgeva on ajalooliselt raudteelinn. Me võime rääkida külmalinnast, jõuluvana kodust, rahvatantsijate keskusest, aga kõik need suundumused on viimase aja projektipõhised arengud. Kui me tahame oma linnale sügavamat ajalist mõõdet, tuleb keskenduda just raudteelinna kuvandile, mis on kinnistunud ka inimeste teadvusse. Möödapääsmatu on kogu raudteejaama ja selle ümbruse kompleksne renoveerimine ja arendamine. Alveri muuseum on esimene sisulise kultuuriloolise lahendusega hoone selles tervikus.

Betti Alveri Muuseum on Jõgeva ajalooga seotu võtnud oma südameasjaks. Oleme kirjastanud kaks populaarset raamatut — "Mälestuste Jõgeva" I–II.

Jõgeva sai linna õigused 1938. aastal ja meie linnas tegutseb 1938. Aasta Klubi, kuhu kuuluvad need eakad inimesed, kes olid sellel ajal Jõgeva kodanikud. Klubilased käivad meil muuseumis kokkusaamistel ja on jutustanud lugusid nii linnast kui ka oma elust.

Alo Mattiiseni klassivennad Jõgeva keskkooli päevilt Jüri Leesment ja Toomas Muru mälestusteraamatu "Ajaga silmitsi" esitlusel Betti Alveri Muuseumis.

TOOMAS MURU,
Betti Alveri Muuseumi juhataja

Aime Meltsas.

Koostöös on jõudu

Abi saab see inimene, kes on valmis abi vastu võtma, keegi ei saa elada kellegi teise elu, tavatseb rõhutada alati elurõõmus ja suhtlemisaldis Jõgeva Maavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonna juhataja asetäitja **Aime Meltsas**. Tema teab, mida räägib, tosina jagu aastaid tööd sotsiaal- ja tervishoiuvaldkonnas ning tegevus vabatahtlikuna MTÜ Jõgevamaa Puuetega Inimeste Kojas annavad selleks alust. Aime hindab oma tööd ja hoolib väga kõigist sotsiaaltööd tegevatest inimestest.

Eks ole ju maavalitsuse kui riigi käepikenduse korraldada seaduse või muu õigusaktiga pandud hulk tähtsaid ülesandeid, sealhulgas sotsiaal- ja tervishoiuvaldkonnas. Alustades sotsiaalhoolekandepoliitika väljatöötamisest, riiklike hoolekandeprogrammide koordineerimisest, vastava raha kõige mõjusama kasutamise tagamisest, sotsiaalhoolekandealase ja tervishoiu statistika kogumisest ja analüüsimisest ning sotsiaalning tervishoiuvaldkonna järelevalvest maakonnas. Ülesannete hulka kuulub palju korralduslikku, olgu siis hoolitsuseta laste ja orbudega seonduvalt, puuetega inimeste tehniliste abivahenditega varustamise ja mitmete muude teenuste ja ülesannete korraldamine. Selle kõigega tulebki Aime Meltsasel koos oma abilistega iga päev jõudu katsuda.

Jõgevamaal teatakse, et igas koostöös on jõudu. Korrapäraselt käib koos **sotsiaaltöötajate ümarlaud**, kus arutatakse aktuaalseid teemasid, küsitakse ja antakse üksteisele nõu. Vajadusel kutsutakse ümarlauale ka spetsialiste teistest valdkondadest.

Sotsiaaltöötajate töö on muutunud järjest raskemaks, inimestel on muresid palju: võlad, töökaotus, töö leidmine raja taga ja seetõttu tuge vajav pereelu korraldus jne. Eks üldise majanduslanguse tuules on abivajaduse suurenemist märgata kas või kasvanud toimetulekutoetuse taotluste arvust, alates aastast 2009. Näiteks rahuldati 2010. aastal 3259 taotlust, 428 taotluse võrra rohkem, vajadus oli suurem ka möödunud aastal.

Teame, et aasta-aastalt on Eestis suurenenud töövõimetuspensionäride osakaal, nii ka Jõgevamaal. 2004. aastast 2010. aastani on töövõimetuspensionäride arv kasvanud 1116 inimese võrra, moodustades ca 10,2 protsenti maakonna rahvastiku üldarvust.

Mida on tehtud?

Jõgevamaa elanikud on esmatasandi arstiabi osas Eesti keskmisest paremas seisus, sest perearstita nimistuid ei ole. Ravimeid müüb kokku 11 firmat ja müügikohadki on jaotunud ühtlaselt üle maakonna. Ent midagi on vaja veel korraldada ehk teisisõnu — kutsuda üles inimesi juba maast-madalast oma tervist hoidma, panna rõhk terviseedendusele. 2010. aastal koostati maakondlik terviseprofiil — kaardistati kohalike elanike tervise olukorda ja seda mõjutavaid tegureid. See on olnud motivaatoriks omavalitsustele. Jõgeva linna, Jõgeva, Tabivere, Palamuse, Saare ning Põltsamaa valla juhid olid kiiremad järgijad. Et suurendada elanikkonna heaolu ja tõsta inimeste elukvaliteeti parema tervise kaudu, juhtida tähelepanu omavalitsuses tehtavate otsuste tervisemõjudele ja tagada, et tervise arendamise temaatika kohalikesse arengukavadesse jõuaks, moodustati Jõgeva Maavalitsuse juurde nõuandva organina tervisenõukogugi.

Tänavu Tervise Arengu Instituudi korraldatavas suitsuprii klassi võistluses, järjekorras kümnendas, taotleb Jõgevamaal suitsuprii klassi nimetust 34 klassi 10 koolist, kokku 487 õpilast.

Ka aitaja vajab abi

Aime Meltsase eestvedamisel on au sees maakonna **sotsiaaltöötajate koolituse** korraldamine, et aidata säästa sotsiaaltöötajaid nende psüühiliselt raskes töös ja tuua maakonna inimestele vajalikku abi lähemale. Viimati arutleti teemal "Tööstress — stressijuhtimine töös klientidega. Eakate ohtude kaardistamine Jõgeva maakonnas".

"Oma igapäevases sotsiaaltöös tõdetakse päris palju probleeme, kõrvuti sotsiaaltöö eriharidusega peavad meie töötajad olema ka juristidena tugevad," räägib Aime Meltsas. Ta jätkab: "Nii tuleb näiteks kohtus klienti esindada või kui kohus määrab omavalitsuse eestkosteasutusena eestkostjaks või kohaldatakse kliendile tema tahtest olenematu ravi. Väga head teadmised peaksid olema ka finantsalal, et olla kuhjunud probleemidega perele võlanõustajaks, sageli ka lihtsalt transporditeenuse osutajaks. Rahanappus kimbutab nii abivajajaid kui ka omavalitsusi, viimasel juhul muutes küsitavaks valla- või linnavalitsuse võimekuse, talle seadustega pandud ülesannete täitmise jätkusuutlikkuse. Sageli annab seadusandja kohustused, aga mitte raha, või siis algul pisku, kuid aastate pärast on seegi kuhugi haihtunud. Probleem on elanikkonna vaesus — abivajajad ei suuda teenuste eest maksta (viipekeeletõlke-, võlanõustamis-, hoolekande- jt teenused). Ootus omavalitsuse abile on suur.

Ühel sotsiaaltöötajal tuleb olla meister psüühilise erivajadusega klientidega suhtlemisel, täita ka lastekaitsetöötaja vastuolulisi rolle, selgitada, olla erinevate asutuste vahelise koostöö spetsialist… veel paberitöö, aruandlus — justkui kümme ametit korraga, olla ikka lahke suhtleja, värske ja terane ning kiire…"

Milline vastutus — otsustada, mis on parasjagu õige, mis aga vale. Otsused mõjutavad ju inimeste elu. Aga milline on sotsiaaltöötajate kaitse ja sotsiaalsete garantiide hulk? Neid peaaegu polegi, ka töötasu, võrrelduna riigi keskmise palgaga, on rohkem kui tagasihoidlik.

Maakonna sotsiaaltöötajad loodavad arutelude käigus tehtud ettepanekutele tuge (seda nii riiklikult kui ka kohalikult tasandilt). Maakonna omavalitsuste liidu juures võiks töötada jurist, kes tunneb sotsiaalvaldkonda ning nõustab kogu maakonna sotsiaal- ja lastekaitsetöötajaid. Kohalikud omavalitsused ei tohiks kärpida oma sotsiaalvaldkonna eelarveid, sotsiaalvaldkonna töötajate palgad peaksid olema vähemalt Eesti keskmise tasemel. Ilmselt omavalitsus siin üksi ei suuda, appi peab tulema suurem rahaeraldus riigilt. Eesti riigile peab olema tähtis iga tema kodanik, seepärast ei tohigi nendes valdkondades kärpeid teha.

Kui küsisin, mida on sotsiaaltöös rõõmustavat, selgitas Aime Meltsas: "Rõõmu kohta niipalju, et kui inimene saab oma probleemidele lahenduse, siis ta reeglina tagasisidet ei anna, sotsiaaltöötajad on õppinud ennast ise tehtud töö eest kiitma. Ma tahan öelda, et kui inimene enam tagasi ei tule, siis tavaliselt on ta oma elu korda saanud ja tal läheb hästi."

Jah, nii ongi — abi saab see inimene, kes on valmis abi vastu võtma, keegi ei saa elada kellegi teise elu.

MAI TREIAL

Katkendeid meenutusteraamatust

MITME 23. TULE VAHEL

R. Järlik "Pöördeline aeg isiklikus vaatenurgas"

Väiklane mundriau

Eestis mindi raamatute kallale 1940. aastal, erilise hoo sai hävitustöö aga pärast 1950. aasta VIII parteipleenumit. "Viiekümnendatesse" tõin ma selle teema 1988. aasta 9. jaanuari saates, kui näitasin raamatuid, milles tõlkija nimi või koguni terve eessõna oli kaetud musta tušiga. Keegi ei tohtinud ju teada saada, et näiteks Aleksis Kivi "Seitse venda" on eesti keelde tõlkinud Friedebert Tuglas! Oli raamatuid, kus tušijälgi oli enam kui veerand lehekülge, ja neid oli tõesti masendav vaadata. Oli tulnud käsk, et neid ja neid nimesid ei tohi raamatutes olla, ja mõnes raamatukogus ei hakatudki neid tušiga katma, vaid lõigati žiletiga lihtsalt välja.

Saates meenutas professor Eduard Vääri, kuidas TRÜ Teadusliku Raamatukogu erifondi juhataja Mihhail Sõštšikov oli eesti keele kateedrisse tulnud ja nõudnud humanitaarala trükiseid. Need kätte saanud, oli ta nad ahju ajanud, tule otsa pannud ja ahju ees mõnuga piipu popsides jälginud trükiste hävimist leekides. Vääri kõneles sellestki, kuidas Teadusliku Raamatukogu hoones Toomel erifondi ette metallvõre oli ehitatud, et ükski kõrvaline isik sinna ligi ei saaks. Raamatuid oli hävitamiseks Räpina paberivabrikusse saadetud, ja et teel ei tuleks kellelgi isu mõnd endale võtta, oli neid eelnevalt nugade või kirvestega töödeldud. Sain tookord saadet koostades TRÜ arhiivis tutvuda Teadusliku Raamatukogu erifondis 50ndatel aastatel ametis olnud juhatajate Mihhail Sõštšikovi ja Voldemar Leegeni toimikutega ning võisin vaatajatele teatavaks teha, et raamatute kallal olid nad mõlemad ilmutanud agarust, milles isegi võim oli näinud karistamist väärivat ülepingutamist.

Raamatute erihoidu 50ndate algul oli käsitlenud ka kolm nädalat varem, 18. detsembril ETV ekraanil olnud Tallinna kolleegide saade "Kultuuripilt". 15. jaanuaril 1988 pandi Teleraadiokomitee esimehe lauale TRÜ Teaduslikust Raamatukogust saadetud kiri, mille olid ajendanud mõlemad eespool mainitud saated ja millele oli alla kirjutanud direktor Laine Peep.

"Viiekümnendate" kohta öeldi kirjas nii: *Käsitlus erifondi osas ei olnud asjalik, ületähtsustati emotsionaalseid detaile. Ükski sel perioodil töötanu ei tea midagi ehitatud eraldusvõredest, spetsiaalsetest nugadest, kirvestest ega "hundist", millega raamatuid oleks hävitatud. Prof. Ed. Vääri oli sel perioodil vaid lugejana raamatukogus. Tema teadmised ei saa olla professionaalsed. Tuleb tähendada, et TRÜ Teadusliku Raamatukogu erifondi töö (põhimõtteliste otsuste osas) ei allunud mitte ainult raamatukogu erifondi juhataja suvale ega ka tolleaegse raamatukogu direktori otsustele, vaid nendest kõrgemalseisvate instantside korraldustele.*

Kui tõsiseks võis see kiri Teleraadiokomitee esimehe Allan Kullaste võtta, lubab aimata telejuhile Rein Elvakule adresseeritud resolutsioon, mille ta ettenägelikult kirjutas kirja alaossa, et Elvak oma resolutsiooni saaks ülanurgale kirjutada. Kullaste kirjutas: *See on järjekordne saadete faktoloogia õigsuse kahtluse alla seadmine. Palun põhjalikult vastavates toimetustes läbi arutada, välja selgitada kõik asjaolud ja rakendada meetmed saadete paremaks ettevalmistamiseks. On vaja ka vastata.*

Elvak luges ka läbi ja kirjutas Tartu peatoimetajale Lembit Heinmaale pisut krõbedama resolutsiooni: *Kuidas saadetesse pidevalt lähevad kontrollimatud materjalid, millest korduvalt küll oleme rääkinud. Palun seletuskirjad Teilt ja sm. Järlikult.*

Kõigepealt tuli seletuskiri teha minul. "Viiekümnendad" ei kõnelnud "hundist", aga "raamatuhunt" on hukka mõistetud Teadusliku Raamatukogu laualehes "Uus Lehekülg" nr 148, mis tuli ilmale 4. novembril 1972. aastal. Raamatukogu direktoriks oli tol ajal Laine Peep, kes 12. jaanuaril 1988 väitis, et "hundist" ei tea keegi midagi. Erifondi juhataja Mihhail Sõštšikovi isiklikus toimikus oli iseloomustus, milles on öeldud, et ta *esitas ülepaisutatud nõudmisi kirjanduse kõrvaldamiseks, mis ei kuulunudki erifondi, ja ta tegutses liig isepäiselt kirjanduse kõrvaldamisel.*

→

Iseloomustusele, mis Sõõtšikovi süüdistab ka teadusraamatukogule kuulunud raamatutega äritsemises, on 23. novembril 1962. aastal direktorina alla kirjutanud ikka sama Laine Peep.

Raamatukogus 1946. aastal alustanud ja mõnda aega erifondis töötanud Ida Noppel oli oma silmaga näinud, kuidas "Eesti entsüklopeedia" köiteid laiateralise kirvega puruks raiuti. Raamatuid käsu peale lihtsalt katki rebida oli Noppelil endalgi tulnud, aga pilt raamatute põletamisest sööbis väga paljude inimeste mällu kogu eluks. Lõin masinal peaaegu lehekülje pikkuse seletuskirja, mille vähimatki hingepiina tundmata võisin lõpetada lausega: *L. Peebu etteheited saatele "Viiekümnendad" on täiesti alusetud.*

Et ma nii kirjutada sain, pidin kulutama peaaegu nädala, et küsitleda raamatukogus inimesi, kes pensionile jäänud kolleege ja nende jutte mäletasid, raamatukogu endisi töötajaid üles otsida ja nendega vestelda, uuesti arhiivis käia, toimikutest väljakirjutusi teha. Mitmele Laine Peebu alluvale, kes ka "Viiekümnendate" kõnealust saadet olid näinud, oli tema kiri väga ebameeldiv üllatus, kui neile sellest rääkisin. Arvan, et Peebus lõigi välja väiklane mundriau, kuigi ta oma kirjas seda eitas. Direktorina ei suutnud ta taluda, et juttu tehti Teaduslikust Raamatukogust, aga tema käest ei küsitud midagi. Tegelikult oli mul kavas teda küsitleda ühe järgmise saate tarvis, kuid pärast tema kirja viskasin selle mõtte metsa.

Iga varga peas müts ei põle

Kogu lugu langes natuke halvale ajale, kui mul olid ebameeldivused kodus. 25. jaanuaril 1988 tulin töölt ja leidsin oma korteri sissepoole avaneva välisukse poikvel olevat. Mõtlesin, et naine on enne mind jõudnud ja pole ust korralikult kinni pannud, kuid kui ust lükkasin, nägin kohe, et uksepiit oli puruks löödud. Järelikult oli korterisse sisse murtud. Hirmul, et äkki jõudis naine varem ja temaga võib olla midagi juhtunud, tormasin tuppa, sealt magamistuppa. Kedagi ei olnud. Magamistoas olid öökappide sahtlid voodi peale kummuli pööratud, sealt leiti ja varastati suurem osa meie pere väärisesemetest, naise ehted aga peaaegu kõik. Kuid see oli varastele ilmselt vaid boonus, neid oli huvitanud hoopis muu. Elutoas olid mul riiulil virnas 13 helikassetti "Viiekümnendatele" tehtud intervjuudega, need olid läinud viimseni. Koos kassettidega oli kaasa viidud ka kassettmagnetofon, tavaline laiatarberiist, mille olin Tallinnast kasutada saanud nagu kassetidki. Eriti nõme tundus olevat kassettide varastamine. Need olid 60-minutilised vene kassetid, etiketid korduvast pliiatsiga kirjutamisest, kirja kustutamisest ja uuesti kirjutamisest juba nii karvaseks nühitud, et neil polnud enam mingit esteetilist välimust. Ei hakka siin kõike üles lugema, mis veel varaste saagiks langes. Palju seda polnudki — kogu kraam oli ju mahtunud meie õmblusmasina kohvrisse. Masin oli tuppa põrandale jäetud ja see oli varastel kaval nipp, sest milles sa oskaksid kahtlustada meest, kes korterist tuleb õmblusmasinaga?

Meil oli kodune vara kindlustatud, kuid meile öeldi, et kahju hüvitatakse alles 6 kuu möödudes, kui vargaid enne ei tabata või varastatud esemed kusagilt välja ei ilmu. Aga läks mööda vist ainult kuu, kui hüvitise kätte saime. Täishind ehk 100 % anti ainult baarikapist võetud valge viina pudelite eest, kõige muu pealt rehkendati kuigipalju maha. Meile keegi ei selgitanud, miks hüvitis maksti välja enne 6 kuu möödumist, ja ise me seda pärima ei läinud.

Varavargus see ilmselt polnud, sest peale öökapisahtlite kusagil mujal ei tuhnitud, kuigi võimalikke panipaiku jäi käeulatusse teisigi. Samas näitasid mitu märki, et kiiret neil ei olnud — üks baarikapist leitud pudel oli lahti tehtud, sealt üle poole ära joodud ja pudel lauale jäetud, tuhatoosis oli õige mitu sigaretikoni. Portatiivne raadio "Ookean", tol ajal Nõukogude Liidu üks kvaliteetsemaid tooteid, oli laual täiesti nähtaval kohal ja oleks õmblusmasina kohvrisse lahedalt ära mahtunud, ometi seda ei varastatud. Aga kui pihta pandi hunnik kassette, mille rahaline väärtus oli peaaegu null, siis järelikult oli just neid kassette otsima tuldud. Võib-olla tahtis selle varguse korraldaja teada saada, mis järgmistes saadetes tulemas on, võib-olla lootis "Viiekümnendatele" mõneks ajaks lihtsalt kivi ette veeretada.

Tegelikult korterivargus minu teletööd eriti ei häirinudki. Kassettidel olid küll videolintidelt maha kirjutatud intervjuud, kuid enamuse neist olin ma läbi kirjutusmasina jõudnud juba paberile panna ja osa oli eetriski ära käinud.

(Järgneb.)

Taimed terviseks

Rahvaravimid südamehaiguste puhul

Südame ja veresoonte haigused näitavad aastatega kasvutendentsi. Lisaks arstirohtudele on esivanemate apteegis piisavalt võimalusi ravimtaimedega üpris tulemuslikult ja odavalt nende haiguste vastu võidelda.

Võtame vaatluse alla mõne konkreetse diagnoosi ja edastame Laine Rohu ehk Kaika Laine, Vangelia Dimitrova ehk Vanga ja teiste tuntud rahvaravitsejate soovitusi. Mõni retsept või ravivõte on pärit lausa iidsetest aegadest Hiinast, Tiibetist, Vahemeremaadest või Venemaalt.

Arütmia

Palderjanijuur — sellest teha tõmmis. Juurt keeta pool tundi väikesel tulel, lasta jahtuda ja mõni tund seista, siis kurnata ja juua pool tundi enne sööki väikeste lonksudega.

Sidrun — pool kilo koos koorega pesta ja keeta pudruks. Lisada sama palju mett ja 20 hästi peenestatud aprikoosikivi südamikku. Pärast mõningast seismist korralikult segada ja tarvitada supilusikatäis kaks korda päevas. Hoida pimedas jahedas kohas, kuid mitte külmikus.

Sidruniga on veel palju raviretsepte. Sidrun mee ja küüslauguga on üldtuntud südametugevdaja. Soovitatakse lisada ka aaloed, kaneelipulbrit jne.

Kreeka pähklid — pool kilo pähkleid lisada neljale tükeldatud, keedetud ja jahutatud sidrunile, segada ning võtta supilusikatäis 20 min enne iga söögikorda.

Mustrõika mahl meega vahekorras 1 : 1. Tarvitada supilusikatäis kolm korda päevas kahe nädala jooksul, siis teha nädalane vahe ja alustada ravikuuri uuesti.

Nelk rafineerimata taimeõliga vahekorras 1 : 5. Lasta nädal aega seista kinnises tumedas pudelis jahedas kohas. Tarvitada 12 tilka kolm korda päevas enne sööki kahe nädala jooksul. Pärast nädalast pausi võib ravikuuri korrata.

Jõhvikas.

Meliss — supilusikatäis droogi valada üle klaasi keedetud veega, lasta veidi tõmmata. Pärast kurnamist juua poole klaasi kaupa kolm korda päevas enne sööki.

Männikasvud — 60 g noore männi kasve leotada pimedas kohas suletud nõus 10 päeva vältel 300 grammis viinas. 15 tilka kolm korda päevas 20 min enne sööki. Üks paremaid Vanga soovitatud vahendeid liiga aeglase südamerütmi korral.

Saialill — kaks teelusikatäit kuivatatud õisikudroogi kahe klaasi keedetud vee kohta. Lasta tund aega seista, kurnata ja juua poole klaasi kaupa neli korda päevas.

Raudrohi ja aedruut vahekorras 1 : 1. Tõmmist manustada 25 tilka pitsi veini kohta. Juua vähemalt kaks korda päevas. Võib kasutada ka sama palju viina.

Piparmünditeed soovitatakse kõigi südamehädade puhul, kuid mitte iga päev — parem on teesid varieerida.

Kõrge vererõhk

Punapeet ja mesi vahekorras 1: 1. Keedetud purustatud peedi ja mee segu võtta enne sööki kolm supilusikatäit kolm korda päevas.

Aaloe — 4–5 tilka aaloemahla teelusikatäie vee kohta. Kahekuise tarvitamise järel on vererõhk kindlasti mõnevõrra langenud.

Porgandimahl — enne sööki võtta supilusikatäis mitme kuu vältel.

Punane sõstar — sõstramahl mee, mädarõika ja sidrunimahlaga annab hea tulemuse. Võtta 1 tund enne või 2 tundi pärast sööki supilusikatäis kolm korda päevas.

Mustsõstar ja metsmaasikas — süüa koos või eraldi värskeid, kuivatatud või külmutatud marju. Kuivatatud marju võib lisada teele.

Jõhvikad meega — supilusikatäis kolm korda päevas aitab hästi vererõhku alandada.

Jõhvikad tuhksuhkruga — võtta iga söögikorra eel.

Viirpuumarjad — kõige parem on mahl värsketest marjadest. Võtta vähese veega kolm korda päevas kaks supilusikatäit pool tundi enne sööki.

Kartul — riivitud toores kartul on kogu maailmas tuntud abimees vererõhu alandamiseks. Võtta supilusikatäis enne sööki kahe nädala jooksul.

Kartulivesi — juua koorega keedetud kartulite jahutatud keeduvett kaks teeklaasitäit päevas.

Salatilehed — valada klaasi kuuma veega üle, lasta kaks tundi seista ja juua poole klaasi kaupa kolm korda päevas enne sööki.

Õunaäädikas — klaasi sooja vee kohta teelusikatäis õunaäädikat, lisada purustatud küüslauguküüs. Juua pisikeste lonksudega väikeste pauside järel kogu päeva jooksul.

Sibul — kolm sibulat puhastada, tükeldada ja panna pudelisse, lisada pool liitrit viina, lasta seitse-kaheksa päeva seista. Võtta teelusikatäis enne sööki vähese veega.

Palderjanijuur — keeta kahe tunni vältel, võtta kaks supilusikatäit neli korda päevas enne sööki.

Pihlakamarjad — supilusikatäis marju klaasi kuuma vee kohta. Juua kolm korda päevas poole klaasi kaupa.

Mustikad — neli teelusikatäit kuivatatud marju klaasi vee kohta. Lasta 8 tundi seista. Juua viis korda päevas veerand klaasi.

Ristikuõis — võtta supilusikatäis droogi klaasitäie kuuma vee kohta. Pärast pooletunnist seismist juua kolm korda päevas pool klaasi, seda vähemalt kaks nädalat.

Kibuvitsamarjad, arnikaõied, raudrohi, köömned, viirpuu, palderjan teena aitavad samuti paraneda.

Veel üks tõhus ravivõte: Õunaäädikas valada riidetükile ja seista paljajalu 5–10 minutit riide peal. Vererõhk alaneb kindlasti.

Kehakaalu vähendamine alandab samuti vererõhku.

(Järgneb.)

Toiduretsepte

Makaronisalat kanaga

Vigurmakarone, keedetud või suitsukana, 1–2 keedetud porgandit, 1 väiksem sibul, 1–2 haput õuna, 1–2 sidruniviilu, hapukoort, majoneesi, suhkrut, soola, jahvatatud pipart.

Lõika kanaliha peeneks. Keeda makaronid soolaga maitsestatud vees, keeda ka porgandid. Tükelda porgandid, sibul, õunad ja sidruniviilud.

Sega kõik ained. Kastmeks sega hapukoor ja majonees, maitsesta suhkru, soola ja pipraga. Soovi korral võid lisada kastmele tomatipastat, sel juhul pane suhkrut pisut rohkem.

Kartulisalat hapukapsa ja praelihaga

Heamaitselist hapukapsast, keedetud kartuleid, mugulsibulat, paprikat, praeliha, õli, suhkrut, soola, musta või punast jahvatatud pipart, sidrunimahla või äädikat.

Lõika kartul, liha ja paprika kuupideks, haki sibul peeneks. Sega hapukapsaga.

Kastmeks sega toiduõlisse soola, suhkrut ja pipart. Kui sool ja suhkur on sulanud, lisa sidrunimahla, sega hästi läbi ja vala salatile.

Enne serveerimist sega salatit veel kord, sest õlikaste valgub põhja.

Sellerisalat riisiga

Riisi, sellerit, paprikat, rohelist sibulat, tilli, hapukoort, soola, suhkrut, jahvatatud pipart.

Keeda riis soolaga maitsestatud vees. Lõika seller õhukesteks ribadeks, haki paprika, sibul ja till. Sega kõik ained omavahel. Kastmeks sega hapukoor soola, suhkru ja pipraga.

SILVIA HIIBUS

Kriminaalne lugu

Kükametsa bravuuritar Camilla vaatas üle paarikümne kreemipurgi ja ohkas. Nähtu oleks enamikule sookaaslastest rahuldust pakkunud, Camilla tuju oli nullis.

"Et see ilukosmeetikust lehtsaba pidi ennast nii pikaks ajaks soojale maale luhvtitama unustama! Ole siin nagu kätetu kana!" kirus ta teab mitmendat korda südametäiega.

Polnud parata. Camilla ohkas veel kord, torkas sõrme tujutult ühte purki, pistis teise teise toosi ja määris tulemuse näole laiali. Mõne loodusrahva hõimu juures oleks tulemus üleüldist imetlust ja vaimustust esile kutsunud, Camilla tuju vajus nullist veelgi allapoole.

Igale mürgile leiduvat vastumürk. Camilla leidis selle, kui pokaal šampanjat tema padjasasise soengu all kihisema lõi. Mida on ühel glamuursel naisterahval õnneks vaja? Kulda ja karda, seltskonda ja tähelepanu, aga parimaks palsamiks on poodlemine.

Tärganud mõtte ajel virutas Camilla aega viitmata toaukse mürtsuga kinni ja juveelikaupluse ukse sama hoogsalt lahti. Pole ehetest paremat arstiabi ühe naisterahva hingele, olgu see siis nii haige kui tahes.

Camilla suundus otsustavalt leti poole. Iga astutud sammu järel läksid müüjanna silmad üha suuremaks ja suuremaks, hingamine kiirenes ja käed hakkasid ehteid letile ladudes higistama. Camilla muhatas rahulolevalt. Kõik oli õige, nii pidigi olema. Ka tänaval oli teda pikkade pilkudega seiratud. Mõni ime, oligi ta ju harjunud ennast tähelepanu keskmes nägema.

Camilla imetles parajasti sõrme torgatud sõrmust, kui piha ümber klammerdunud käsivars ta karukaisutusse haaras. See võttis mõnusalt hingetuks. Paraku — õndsus lõppes sama ootamatult kui alanudki oli. Sama käsivars paiskas Camilla jõuliselt põrandale.

"Relv maha!" kõlas kaupluse turvamehe karm käsk. Ilmselt oli mees esimese ehmatusega müüjanna poole sirutatud sõrmustatud sõrme tulirelvaks pidanud.

Muidugi oli Camilla relvastatud, terve arsenaliga nagu seltskonnadaamile kohane. Võluvalt võrgutavaid pilke pilduvatest silmadest polnud parasjagu suuremat abi, need tulistasid kaupluse põrandaplaate.

Edasine oli nagu ikka. Röövli käed said raudu ja tehti kindlaks, et ei olnudki tegemist mõne tundmatu masuurika, vaid teada-tuntud seltskonnatähe Camillaga. Inimliku hajameelsuse tõttu oli ta kodunt lahkudes unustanud näole kantud ilumaski maha pesta. Kuidas vaene turvamees seda teadma pidi? Polnud tal ei kosmeetikast ega maalikunstist halli aimugi.

Oli kuidas oli, aga Camillast sai taas seltskonnakroonika staar. Võimuorganid vaatasid juhtunule oma bürokraatliku pilguga ja pärast trahvide tasumist tuli Camillal kirjalikult tõestada, et tema pole kaamel ega söö vatti.

Üldsuse vähese huvi tõttu vajus lugu peagi unustusehõlma. "Vulgaarne eit!" öeldi Kükametsas, kui Camilla püüdis oma bravuuritarimainele läiget juurde lüüa.

VELLO PAE

Vemblaga värsse

OTSUS
Mis sa tahad ära teha
Taskus napib euroraha
Toitu, katet vajab keha
Jätan siinsed mured maha
Lähen tööle raja taha

HOIATUS
Ohtlikud on talveteed
Kiirus lummab veel ja veel
Siis ootamas ei ole muud
Kraavi uppi, vastu puud
Uljas pea ja rallituur
Viimne vaatus — surnukuur

KÄSUELU
Hinnad meil tõusnud, tõusevad veel
Heaoluriiki me kappamas teel
Meeldib või mitte
Tõrgub ütlemast keel
Ei kuidagi helgesse homsesse jõua
Järgima peab, mis euroliit nõuab

TÕDEMUS
Kui Eesti oleks kuningriik
Kuis elada, me teaks
Ja Brüsselisse aru tooma
Siis minema ei peaks

VELLO PAE

Kalender näitab kevadet. Korterid ootavad talvepuhkuselt saabujaid

Küsida võib kõike

Kas seelikuküttidel peab olema jahiluba?

Kuidas on võimalik poolikust täis jääda?

Millisest niidist valmistatakse niitnuudleid?

Milleks on autodel mootor, kui on teada, et raha paneb rattad käima?

Kas kukk on kogu aja vihane, et tal on hari punane?

Kas väliskülaline on see, keda pererahvas tuppa ei lase?

Kas need õpilased, kes istuvad klassis tagapool, lähevad tagatargemaks?

Töö tegi ahvist inimese, aga kuidas saaks moeahvist inimene?

Kui leiba luusse lasta, kas siis on üdi asemel leivapuru?

Kas porikärbsel on poritiivad?

Kui noortel on piimahambad, kas vanadel on siis hapupiimahambad?

Kui kingsepa lastel pole kingi, kas siis teadlaste lastel pole mõistust?

Kuidas saab inimesel luukere kapis olla, kui ta veel elab?

Kas õhulossi ehitamiseks antakse pangalaenu?

Kui käsi käib hästi, milleks siis jalad on?

JÜRI PAET

PAREMALE: 1. Filmilavastaja, filmi- ja teatrikunstnik ning muusik. 4. Eestlane, klassikalise kulturismi maailmameister 2011. 7. ETV saade. 9. Hingamistee osa. 10. Baikali järve tähtsaim püügikala. 11. Üks kolmest musketärist. 13. Näitleja ja lavastaja. 14. Järv Elvas. 15. Leiutaja ainuõigusi tõendav dokument. 17. Malendi ohverdamine. 19. Esinemisväljak tsirkuses. 20. Katelok. 22. Hollandi maletaja, maailmameister 1935–1937. 23. Sallivus, leplikkus. 24. Küla Rõngu vallas. 25. Endine telemees, "Reklaamiklubi" saatejuht.

ALLA: 1. Eesti nimekas odaviskaja. 2. Pikkuseühik. 3. Purjetamisvõistlus. 4. Linn Poola lõunaosas. 5. Tegelane E. Bornhöhe "Tasujas". 6. Vormel 1 itaalia piloot. 7. Tegelikkus. 8. Pensionil õppejõu tiitel. 11. Saar Tallinna lahes. 12. Järv Armeenias. 15. Küla Velise jõe alamjooksul. 16. Diakriitiline märk. 17. O. Lutsu teos. 18. Saksa kirjanik, "Fausti" autor. 21. Endine võrkpallur, olümpiavõitja. 22. Karp, toos.

Koostanud ALDO RANDOJA

15. märtsil ilmunud ristsõnade lahendus

PAREMALE: 1. Lihula. 4. Libell. 7. Lilleküla. 9. Viin. 10. Aren. 11. Peron. 13. Kaldre. 14. Rannap. 15. Limiit. 17. Liimik. 19. Tavid. 20. Iste. 22. Anti. 23. Serviilne. 24. Rabatt. 25. Otoman.

ALLA: 1. Liivak. 2. Ubin. 3. Allvee. 4. Liktor. 5. Bola. 6. Linnap. 7. Lillemets. 8. Arenemine. 11. Priit. 12. Napid. 15. Liider. 16. Taavet. 17. Liviko. 18. Kaiman. 21. Eera. 22. Ando.

ETV

E 26.03. — 6.55 Terevisioon. **8.55** Waterloo Roadi kool. **9.45** Terevisioon. **11.45** Sõida maale! **12.35** Elolinõ. **13.05** Mida teie arvate? **13.55** Minuscule. **14.05** Jamie Oliveri 30 minuti road. **14.30** Väike maja preerias. **16.05** Waterloo Roadi kool. **17.00** AK. **17.10** Õnne 13. **17.40** Südameasi. **18.30** AK. **19.00** Ringvaade. **20.05** Osoon. **20.35** Meie inimesed. **21.00** AK. Ilm. Sport. **21.40** Välisilm. **22.10** Välisilm esitleb: Tule all: ajakirjanikud lahingus. **23.15** Südameasi. **0.05** Ringvaade. **1.13** ERR uudised.

T 27.03. — 6.55 Terevisioon. **8.55** Waterloo Roadi kool. **9.45** Terevisioon. **11.45** Prillitoos. **12.45** Puutepunkt. **13.20** Meie inimesed. **13.40** Osoon. **14.10** Looduse kutse. **14.25** Välisilm. **15.00** Carla Bruni tee. **15.55** Animafilm. **16.05** Waterloo Roadi kool. **17.00** AK. **17.10** Õnne 13. **17.40** Südameasi. **18.30** AK. **19.00** Ringvaade. **20.05** Vabariigi kodanikud. **21.00** AK. Ilm. Sport. **21.40** Vere kutse. Teatripidu NUKUs. **23.10** Lähme lendame! **23.40** Südameasi. **0.30** Ringvaade. **1.35** ERR uudised.

K 28.03. — 6.55 Terevisioon. **8.55** Waterloo Roadi kool. **9.45** Terevisioon. **11.45** Batareja. **12.15** Vere kutse. Teatripidu NUKUs. **13.45** Teater laulab. **14.00** Vabariigi kodanikud. **14.55** Hajameelselt abielus. **15.15** Sõida maale! **16.05** Waterloo Roadi kool. **17.00** AK. **17.10** Õnne 13. **17.40** Südameasi. **18.30** AK. **19.00** Ringvaade. **20.05** Pealtnägija. **21.00** AK. Ilm. Sport. **21.40** Foorum. **22.30** Õrn on öö. **23.10** Südameasi. **0.05** Ringvaade. **1.10** ERR uudised.

N 29.03. — 6.55 Terevisioon. **8.55** Waterloo Roadi kool. **9.45** Terevisioon. **11.45** Pealtnägija. **12.35** Õrn on öö. **13.20** Ilus maa. **13.25** Foorum. **14.20** Ajavaod. **14.50** Tähelaev: Kalju Saareke. **16.05** Waterloo Roadi kool. **17.00** AK. **17.10** Õnne 13. **17.40** Südameasi. **18.30** AK. **19.00** Ringvaade. **20.05** Kahekõne. **21.00** AK. Ilm. Sport. **21.40** Kapital. **22.10** MI. **22.35** Lang Langi kontsert Roundhouse'is. **23.30** Südameasi. **0.20** Ringvaade. **1.28** ERR uudised.

R 30.03. — 6.55 Terevisioon. **8.55** Waterloo Roadi kool. **9.45** Terevisioon. **11.45** Kahekõne. **12.40** MI. **13.15** Ajalik ja ajatu. **13.45** Püramiidi tipus. **14.10** Kapital. **14.40** Rakett 69. **15.10** IT-osakond. **15.35** Arktikast Antarktikasse. **16.05** Waterloo Roadi kool. **17.00** AK. **17.10** Õnne 13. **17.40** Südameasi. **18.30** AK. **19.00** Ringvaade. **19.35** Tänavaristlejad. **20.05** Mida teie arvate? **21.00** AK. Ilm. Sport. **21.40** Kaadris: Nukitsamees. **22.00** Mf Nukitsamees. **23.15** Pealtnägija. **0.00** Südameasi. **0.50** Ringvaade. **1.28** ERR uudised.

L 31.03. — 7.30 Animafilmid. **8.30** Buratino tegutseb jälle. **9.00** Puutepunkt. **9.30** Tänavaristlejad. **10.00** Sõida maale! **10.45** Õnne 13. **11.15** Pealtnägija. **12.05** Mida teie arvate? **13.00** Hajameelselt abielus. **13.20** Smallville. **14.00** Lang Langi kontsert Roundhouse'is. **14.55** Delfiinipoiss. **15.50** Animafilmid. **16.15** Arktikast Antarktikasse. **16.45** AegRuum. Naer on tõsine asi. **17.40** Odav spetsialist. **18.30** AK. **18.40** Elu vägi. **19.35** Rakett 69. **20.05** Reisile minuga. **20.30** Õnne 13. **21.00** AK. Ilm. Sport. **21.35** Kiirabihaigla. **22.20** Midsomeri mõrvad. **23.50** Tähelaev: Kalju Saareke. **1.09** ERR uudised.

P 1.04. — 7.30 Animafilmid. **8.35** Minu lemmikloom. **8.45** Lastetuba. **9.00** Prillitoos. **10.00** Tähelaev: Contra. **11.15** Jamie Oliveri 30 minuti road. **11.40** Reisile minuga. **12.00** Elu vägi. **12.55** Osoon. **13.20** Ilus maa. **13.35** Elolinõ. **14.00** Suusaajakiri. **14.35** Meie inimesed. **15.00** Ajalik ja ajatu. **15.30** Puutepunkt. **16.00** Loomasuu ei valeta. **16.10** Kiirabihaigla. **16.55** Midsomeri mõrvad. **18.30** AK. **18.40** Ajavaod. **19.10** Iloline inemine. **19.30** Arktikast Antarktikasse. **20.00** Püramiidi tipus. **20.30** Kõige õigem eestlane. **21.00** AK: Nädal. Ilm. Sport. **22.00** Väljaspool kahtlust. **23.05** Jüri Üdi klubi. **0.00** Täna õhtul Kukerpillid. **1.01** ERR uudised.

"Päevatee" *Vikerraadios* laupäeviti kell 16.05

24. märtsil

Sotsioloog Andrus Saarega räägime Eesti elust. Skandaalide ja skandaalikestega on seotud peaaegu kõik erakonnad. Pensionärid tahaksid rohkem riigi elus kaasa rääkida. Tähtsaid otsuseid ei selgitata — inimesed ei tea siiani, kui palju ja miks tõuseb elektri hind. Kokku hoida pole enam kusagilt.

Doktor Kai Saks räägib sellest, miks mõnikord käib pea ringi. Kas on tegemist ealise iseärasusega, mis on paratamatu, või saab ka ise midagi ette võtta?

Krista Taim käis Vanurite Eneseabi- ja Nõustamisühingus, kus ta ajas juttu juhatuse liikme Lea Viiresega. Juttu oli sotsiaalvaldkonnas tegutsevast tugiisikute rühmast. Inimesed käivad haiglates, hooldekodudes ja kodudes abivajajatele hingetuge pakkumas ja juttu ajamas.

Voldemar Kuslap meenutab endisi kolleege *Estonia* teatrist. Endel Pärna ja Vello Viisimaa innustusel on ta aastakümneid kogunud teatrinalju.

Tutvustame *Videvikku*.

Saatejuht on Ülle Karu.

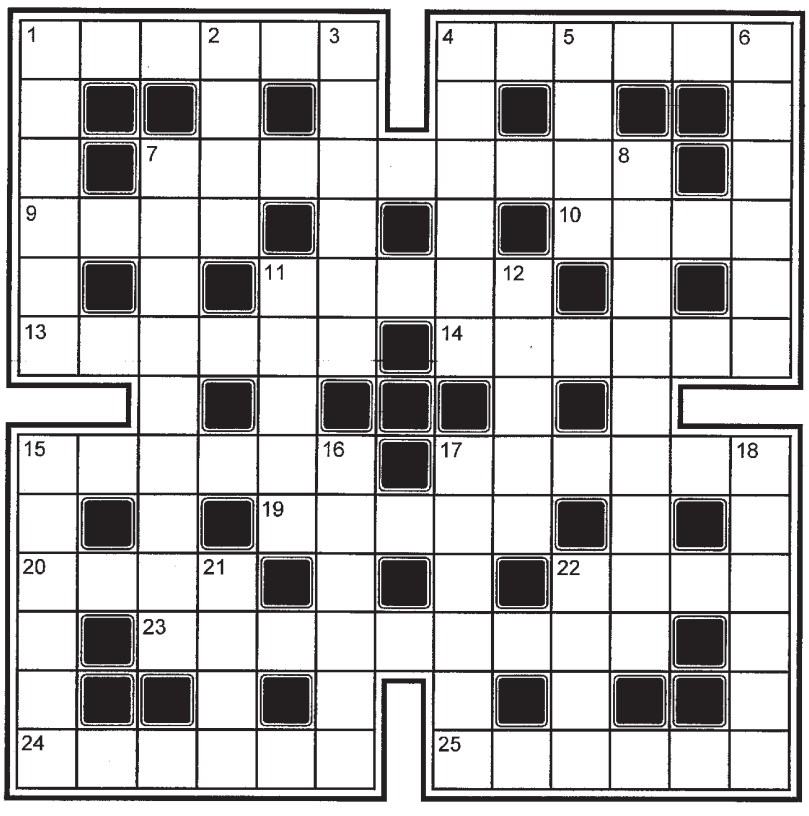

Kanal 2

E 26.03. — 6.00 Punased roosid. **6.45** Animafilmid. **8.00** Reporter. **9.00** Ettevaatust ingliga! **10.00** Eva Luna. **11.00** Kodus ja võõrsil. **11.30** Vali mind! **12.30** Ärapanija. **13.00** Kodutunne. **14.00** Lastega kodus. **14.30** Südametukse. **15.30** Punased roosid. **16.30** Eva Luna. **17.30** Ettevaatust ingliga! **18.30** Kodus ja võõrsil. **19.00** Reporter. **20.00** Võsareporter. **20.35** Eesti tippmodell. **21.35** Mentalist. **22.35** Meedium. **23.35** Pärapõrgu perekond. **0.05** Ärapanija. **0.35** Vahelevõtja. **1.30** Üheteistkümnes tund. **2.15** Saladused. **2.50** Kinotehas. **3.40** Reporter. **4.30** Inga Lindström — Minu valepeigmees.

T 27.03. — 6.00 Punased roosid. **6.45** Animafilmid. **8.00** Reporter. **9.00** Ettevaatust ingliga! **10.00** Eva Luna. **11.00** Kodus ja võõrsil. **11.30** Eesti tippmodell. **12.30** Võsareporter. **13.05** Mentalist. **14.00** Lastega kodus. **14.30** Südametukse. **15.30** Punased roosid. **16.30** Eva Luna. **17.30** Ettevaatust ingliga! **18.30** Kodus ja võõrsil. **19.00** Reporter. **20.00** Krimi. **20.30** NCIS Los Angeles. **21.30** Kriminaalne Venemaa. **22.05** Mf Välgatus. **23.55** Chuck. **0.50** Jahtunud jälg. **1.35** Meedium. **2.20** Kaks kanget Venemaal. **3.05** Võsareporter. **3.35** Reporter. **4.25** Rosamunde Pilcher – Ärkamise suvi.

K 28.03. — 6.00 Punased roosid. **6.45** Animafilmid. **8.00** Reporter. **9.00** Ettevaatust ingliga! **10.00** Eva Luna. **11.00** Kodus ja võõrsil. **11.30** Kelgukoerad. **12.30** Krimi. **13.00** Kaks kanget Venemaal. **14.00** Lastega kodus. **14.30** Südametukse. **15.30** Punased roosid. **16.30** Eva Luna. **17.30** Ettevaatust ingliga! **18.30** Kodus ja võõrsil. **19.00** Reporter. **20.00** Suur lotokolmapäev. **21.00** Heeringas Veenuse õlal. **21.30** Pilvede all. **22.30** Rizzoli ja Isles. **23.30** Lõbulinnu salapäevik. **0.00** Jälgi jätmata. **0.55** NCIS Los Angeles. **1.40** Kalevipojad. **2.30** Rooli võim. **2.55** Krimi. **3.20** Reporter. **4.10** Mf Presidendi mees 2. **5.35** Pärapõrgu perekond.

N 29.03. — 6.00 Punased roosid. **6.45** Animafilmid. **8.00** Reporter. **9.00** Ettevaatust ingliga! **10.00** Eva Luna. **11.00** Kodus ja võõrsil. **11.30** Pilvede all. **12.30** Heeringas Veenuse õlal. **13.00** Suur lotokolmapäev. **14.00** Lastega kodus. **14.30** Südametukse. **15.30** Punased roosid. **16.30** Eva Luna. **17.30** Ettevaatust ingliga! **18.30** Kodus ja võõrsil. **19.00** Reporter. **20.00** Köögikubjas. **20.30** Ühikarotid — Õed. **21.30** Mf Üleöö 30. **23.30** Mf Põhjakõrbenud. **1.10** Vampiiripäevikud. **1.55** Lõbulinnu salapäevik. **2.20** Rizzoli ja Isles. **3.05** Hooaeg. **3.45** Reporter. **4.35** Kodusaade. **5.20** Kokasaade — Lusikas.

R 30.03. — 6.00 Punased roosid. **6.45** Animafilmid. **8.00** Reporter. **9.00** Ettevaatust ingliga! **10.00** Eva Luna. **11.00** Kodus ja võõrsil. **11.30** Ühikarotid – Õed. **12.30** Köögikubjas. **13.00** Saare sosinad. **14.00** Lastega kodus. **14.30** Südametukse. **15.30** Punased roosid. **16.30** Eva Luna. **17.30** Ettevaatust ingliga! **18.30** Kodus ja võõrsil. **19.00** Reporter. **20.00** Galileo. **20.30** Kodutunne. **21.30** Kelgukoerad. **22.30** Jälitaja. **23.30** Mf Hirmu labürint. **1.05** Pushing Daisies. **1.50** Mf Üleöö 30. **3.25** Reporter. **4.40** Kalevipojad. **5.30** Ühikarotid — Õed.

L 31.03. — 6.15 Täiuslik koduperenaine 3. **7.15** Reporter. **8.10** Animafilmid. **9.00** Aiasaade. **9.20** Kodusaade. **10.00** Kokasaade — Lusikas. **10.45** Hooaeg. **11.30** Rooli võim. **12.00** Subboteja. **13.00** Mf Marilyn Hotchkissi tantsukool. **15.05** Eesti tippmodell. **16.05** Kõmutüdruk. **17.05** Katie Fforde — Armastus mägismaal. **19.00** Reporter+. **19.35** Saare sosinad. **20.35** Mf Preester, rabi ja blondiin. **22.55** Mf Valel ajal vales kohas. **0.50** Eile sündinud. **2.35** Mf Hirmu labürint. **3.55** Reporter+. **4.25** Võsareporter. **4.55** Marilyn Hotchkissi tantsukool.

P 1.04. — 6.40 Rooli võim. **7.05** Katie Fforde – Armastus mägismaal. **8.40** Animafilmid. **9.30** Mf Pidžaamapidu. **11.10** Galileo. **11.40** Köögikubjas. **12.10** Kodutunne. **13.10** Saare sosinad. **14.10** Pilvede all. **15.10** Rosamunde Pilcher — Pilvede kohal. **17.05** Inga Lindström — Suvekuu. **19.00** Reporter+. **19.35** Ärapanija. **20.05** Vali mind! **21.10** Eesti parimad aprillinaljad. **22.10** Mf Tipptund 3. **23.55** Mf Pokker. **1.40** Mf Preester, rabi ja blondiin. **3.35** Jälitaja. **4.20** Reporter+. **4.50** Galileo. **5.15** Eesti parimad aprillinaljad.

TV3

E 26.03. — 6.15 Animafilmid. **7.30** Simpsonid. **7.55** Armastus võidab. **8.50** Kirgede torm. **9.50** Elu keset linna. **10.20** Vaprad ja ilusad. **10.45** Top Shop. **11.10** Simpsonid. **11.40** Tätte ja Matvere imeline ilmareis. **12.10** Meisterdetektiiv Spencer. **13.00** Tantsi tagumik trimmi. **15.05** Vaprad ja ilusad. **15.30** Selline on elu! **16.30** Armastus võidab. **17.25** Kirgede torm. **18.30** Kõige naljakamad koduvideod. **19.00** Seitsmesed uudised. **19.30** Elu keset linna. **20.00** Rahaauk. **21.00** CSI kriminalistid. **22.00** Mf G. I. Joe: Kobra rünnak. **0.10** Viimane hoiatus. **1.08** TV3play.ee uudised. **1.10** Vale jälgedel. **2.05** Elu nagu Marsil. **2.55** Rahaauk. **3.45** Stop! **4.15** Südamehääl: Alisa. **5.00** Seitsmesed uudised. **5.25** Selline on elu!

T 27.03. — 6.15 Animafilmid. **7.30** Simpsonid. **7.55** Armastus võidab. **8.50** Kirgede torm. **9.50** Elu keset linna. **10.20** Vaprad ja ilusad. **10.45** Top Shop. **11.10** Simpsonid. **11.40** Kõige naljakamad koduvideod. **12.10** Meisterdetektiiv Spencer. **13.00** Rahaauk. **14.00** CSI kriminalistid. **15.05** Vaprad ja ilusad. **15.30** Selline on elu! **16.30** Kirglik süda. **17.25** Kirgede torm. **18.30** Kõige naljakamad koduvideod. **19.00** Seitsmesed uudised. **19.30** Elu keset linna. **20.00** Kaua võib! **20.30** Sind otsides. **21.30** Dr House. **22.30** Mf Põrgus. **0.25** Viimane hoiatus. **1.23** TV3play.ee uudised. **1.25** Vale jälgedel. **2.15** Seadusesilm Steven Seagal. **2.40** Sind otsides. **3.25** Kaua võib! **3.50** Nurgakivi. **4.15** Südamehääl: Alisa. **5.00** Seitsmesed uudised. **5.25** Selline on elu!

K 28.03. — 6.15 Animafilmid. **7.30** Simpsonid. **7.55** Kirglik süda. **8.50** Kirgede torm. **9.50** Elu keset linna. **10.20** Vaprad ja ilusad. **10.45** Top Shop. **11.10** Simpsonid. **11.40** Kõige naljakamad koduvideod. **12.10** Meisterdetektiiv Spencer. **13.00** Sind otsides. **14.00** Dr House. **15.05** Vaprad ja ilusad. **15.30** Selline on elu! **16.30** Kirglik süda. **17.25** Kirgede torm. **18.30** Kõige naljakamad koduvideod. **19.00** Seitsmesed uudised. **19.30** Elu keset linna. **20.00** Meisterkokk. **21.00** Kondid. **22.00** Kriminaalne Eesti. **22.30** Top Gear. **23.35** Kalamehejutud. **0.05** Õigluse nimel. **1.03** TV3play.ee uudised. **1.05** Heroes. **1.55** Anarhia pojad. **2.40** Kuni surm meid lahutab. **3.00** Top Gear. **3.55** Kalamehejutud. **4.20** Südamehääl: Alisa. **5.05** Seitsmesed uudised. **5.30** Selline on elu!

N 29.03. — 6.15 Animafilmid. **7.30** Simpsonid. **7.55** Kirglik süda. **8.50** Kirgede torm. **9.50** Elu keset linna. **10.20** Vaprad ja ilusad. **10.45** Top Shop. **11.10** Simpsonid. **11.40** Kõige naljakamad koduvideod. **12.10** Meisterdetektiiv Spencer. **13.00** Meisterkokk. **14.00** Õigluse nimel. **15.05** Vaprad ja ilusad. **15.30** Selline on elu! **16.30** Kirglik süda. **17.25** Kirgede torm. **18.30** Kõige naljakamad koduvideod. **19.00** Seitsmesed uudised. **19.30** Elu keset linna. **20.00** Stiilipäevik. **20.30** Kättemaksukontor. **21.30** Selgeltnägijate tuleproov. **22.35** Kolmeraudne. **23.40** Nukumaja. **0.35** Euroopa pokkeriturnee. **1.30** Kinominutid. **1.58** TV3play.ee uudised. **2.00** Hulluarst. **2.45** Stiilipäevik. **3.10** Kättemaksukontor. **3.55** Kinominutid. **4.20** Südamehääl: Alisa. **5.05** Seitsmesed uudised. **5.30** Selline on elu!

R 30.03. — 6.15 Animafilmid. **7.30** Simpsonid. **7.55** Kirglik süda. **8.50** Kirgede torm. **9.50** Elu keset linna. **10.20** Vaprad ja ilusad. **10.45** Top Shop. **11.10** Simpsonid. **11.40** Kõige naljakamad koduvideod. **12.10** Meisterdetektiiv Spencer. **13.00** Kättemaksukontor. **14.00** Selgeltnägijate tuleproov. **15.05** Vaprad ja ilusad. **15.30** Selline on elu! **16.30** Kirglik süda. **17.25** Kirgede torm. **18.30** Tätte ja Matvere imeline ilmareis. **19.00** Seitsmesed uudised. **19.30** Elu keset linna. **20.00** Tantsi tagumik trimmi. **20.30** Kälimehed. **21.30** Hawaii 5-0. **22.30** Mf Õlleraha. **0.23** TV3play.ee uudised. **0.25** Mf Rob-B-Hood. **2.45** Seaduse nimel. **3.40** Kälimehed. **4.30** Südamehääl: Alisa. **5.15** Seitsmesed uudised.

L 31.03. — 5.40 Kirgede torm. **7.20** Animafilmid. **9.00** Simpsonid. **9.30** Minu poisid. **10.00** Heimari kokaklubi. **10.30** Stiilipäevik. **11.00** Nurgakivi. **11.30** Naistesaade. **12.00** Unistuste agentuur. **12.55** Kättemaksukontor. **13.55** Tara mitu mina. **14.25** Simpsonid. **14.55** Moodne perekond. **15.45** Spordipäev. **16.10** Mf Väike Manhattan. **18.00** Rahaauk. **19.00** Seitsmesed uudised. Nädalalõpp. **19.30** Mf Võida kohting filmistaariga! **21.25** Kälimehed. **22.25** Mf Minu endine superpruut. **0.23** TV3play.ee uudised. **0.25** Mf Aumehed. **2.45** Mf Võida kohting filmistaariga! **4.25** Seaduse nimel. **5.15** Seitsmesed uudised. Nädalalõpp.

P 1.04. — 5.40 Kirgede torm. **7.20** Animafilmid. **9.00** Simpsonid. **9.30** Minu poisid. **10.00** Mf Mandie ja salatunnel. **12.00** Robinson Crusoe. **12.55** Rajalt maha. **14.10** Stop! **14.40** Eesti talent. **16.00** Mf Beethoven 3. **18.00** Kättemaksukontor. **19.00** Seitsmesed uudised. Nädalalõpp. **19.30** Tantsi tagumik trimmi. **21.30** Mf Nahkpead. **23.40** Valgekrae. **0.38** TV3play.ee uudised. **0.40** Mf Ahvide planeet. **2.45** Heroes. **3.30** Eesti talent. **4.35** Stop! **5.00** Seitsmesed uudised. Nädalalõpp. **5.25** Kirgede torm.

Halvad päevad: 1., 8., 11., 15., 16., 20., 22., 26. ja 30. märts.

Kunstisalong *Allee* ostab ja müüb vanemat kunsti.
Näitused, oksjonid, konsultatsioonid.
Aadress Tallinn, Pikk 34, sissekäik hoone küljelt pargi poolt. Avatud E–R kl 10–18, L 11–15. Tel 646 4500, 512 7677, info@allee.ee, www.allee.ee

Müüa kuivi kütteklotse
1.90 eurot 40 l.
Vedu tasuta. Tel 50 10753.

Eesti ERAMETS
Eesti Erametsa OÜ
ostab metsakinnistuid.
Tel 507 2544,
www.erametsa.ee.

METSATERVENDUSE
OSTAME METSA- JA PÕLLUMAAD.
Metsatervenduse OÜ,
info tel 509 1575,
fax 656 7573.

Õnnesoovid

ELFRIEDE MANROT – 90
AINO VEREV – 90
Õnnitleb Valga Linna Pensionäride Liidu juhatus.

ELLEN KOSE – 90
AINO RAUD – 75
Õnnitleb Elva eakate klubi Hõbemänd.

MIHAIL AVSON – 88
ARVED ELSTEIN – 84
HELGA MURR – 70
Õnnitleb EPLi Pärnu linnaorganisatsiooni juhatus.

ILMAR RÄTSEP – 87
MARIA NAUMENKO – 85
LIDIA PAVLENKO – 80
ARNOLD MÄGIMA – 82
VALVE VÄLJA – 75
Õnnitleb Narva Eakate Liit.

ALMA AASLEPP – 87
LEIDA KIIVER – 84
HELJU KEEMU – 81
VALVE LAASMA – 75
MILVI KÜÜNARPUU – 75
Õnnitleb Kärdla linnavalitsus.

VALVE JUURSALU – 82
HARRI KÄRBER – 82
Õnnitlevad Jõhvi eakate klubi Hõbejuus *ja Jõhvi Pensionäride Ühendus.*

IDA KRUUS – 80
OSVALD TAMMELA – 80
Õnnitlevad Kõue vallavalitsus ja vallavolikogu.

TEESI MÕTUS-VIISIMAA – 80
Õnnitleb Eesti Teatriliidu Seenioride Ühendus.

ELVI SOKK – 80
Õnnitleb Keila Linna Pensionäride Ühendus.

AHTU TREKSLER – 80
JUZEFA KIPPAR – 70
Õnnitlevad Paide eakate klubi Hämarik *ja Paide eakate päevakeskus.*

KALJU HELISALU – 77
Õnnitleb Haabersti Sotsiaalkeskus.

Eesti Rahvusraamatukogu konverentsisaalis toimub reedel, 23. märtsil kell 15 kevadkontsert.
Kontserdil esinevad Paul Ruudi kergemuusikakoor, solist Aivar Auväärt koos klaverisaatjaga, muusikaansambel *Mati Duo.*
Kontserdi korraldab Tallinna Vanavanemate Liit. Sissepääs tasuta.

TALLINNA KREMATOORIUM
Lahkunu transport krematooriumisse ööpäevaringselt kogu Eesti piires.
TUHASTAMISMATUS SOODSAIMA HINNAGA.
Kõik matuseteenused.
KAKS KABELIT.
Suurim urnivalik Eestis.
Tel 623 8808 24h
www.krematoorium.ee

ADAM RISTIMÄGI
24. III 1912 – 6. V 1967
Mälestavad 100. sünniaastapäeval pojad Evald ja Kalju ning tütar Elvi peredega.

JAANUS SAKSLADU
24. VIII 1955 – 23.III 1997
15. surma-aastapäeval mälestavad tütred Piret ja Pille, õde Aita, vend Meelis ja tädid peredega.